

**İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**TAŞIMALI EĞİTİMİN YÖNETİMİ VE
SORUNLARI: ADIYAMAN İLİ ÖRNEĞİ**

İsmet KAYA

Danışman: Doç. Dr. Abdulkadir BAHARÇİÇEK

**İnönü Üniversitesi SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ Lisansüstü Eğitim-
Öğretim Yönetmeliğinin KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI için
Öngördüğü Yüksek Lisans Tezi Olarak hazırlanmıştır.**

(Malatya, Haziran- 2010)

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Enstitümüz Yüksek Lisans Öğrencisi İsmet KAYA tarafından Doç. Dr. Abdulkadir BAHARÇİÇEK danışmanlığında hazırlanan TAŞIMALI EĞİTİMİN YÖNETİMİ VE SORUNLARI: Adıyaman İli Örneği, başlıklı bu çalışma, Jürimiz tarafından Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Bitirme Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan :

Üye : Doç. Dr. Abdulkadir BAHARÇİÇEK

Üye :

ONAY

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../...2010

Prof. Dr. Mehmet TİKİCİ
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans Programı Bitirme Tezi olarak sunduğum TAŞIMALI EĞİTİMİN YÖNETİMİ VE SORUNLARI: Adıyaman İli Örneği, başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın tarafımdan yazıldığı ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

İsmet KAYA

ÖZET

Eğitim, bireyin doğumundan ölümüne kadar bir süreci içerir. Bu süreç esnasında bireyler çeşitli bilgi, beceri, tutum ve değerler elde ederler.

Ülkemizde belli bir yaş aralığında bulunan tüm bireylerin eğitim olanaklarından eşit olarak yararlanabilmeleri için taşınmalı eğitim sistemi uygulanmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1989- 1990 öğretim yılından itibaren UNESCO’nun katkılarıyla “Taşınmalı İlköğretim” uygulaması başlatılmıştır. Uygulamanın verimli sonuç vermesiyle sonraki yıllarda hızla yaygınlaştırılmıştır. İlk iki ilde deneme mahiyetinde iken 2008–2009 Eğitim döneminde seksen ilde uygulanmıştır. Sistemin daha verimli hale getirilmesi için çalışmalar devam etmektedir.

Araştırmada Adıyaman il merkezi ve merkez ilçede taşıma merkezi okulların sorunları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu nedenle taşıma merkezi okulların sayısı, bu okulların fiziki yapısı, öğretmen ve diğer personel durumu, taşınan yerleşim alanları ve buralardan taşınan öğrenci sayısı belirlenmiştir. Taşıma merkezi okulların, Taşınmalı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin hangi gerekçesine dayanarak öğrenci aldığı verilerle tespit edilmiştir.

Adıyaman ili sınırları içerisinde doksan altı taşıma merkezi ilköğretim okullarına toplam on bir bin otuz dokuz öğrenci, günü birlik taşınmaktadır. Adıyaman merkez ve merkez ilçede toplam yirmi üç okul taşıma merkezi, doksan dokuz taşınan köy ve köy altı yerleşim alanı bulunmaktadır. Taşıma merkezi okullara günü birlik taşınan öğrenci sayısı ise iki bin beş yüz on beştir.

Bu çalışmada merkez seçilen taşıma merkezi okullarında karşılaşılan sorunlar belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucunda; taşınan öğrencilerin eğitim öğretim açısından olumlu yönden etkilendikleri, ancak taşıma merkezi okulların fiziki, personel ve araç – gereç yönünden yetersiz oldukları sonucuna varılmıştır. Belirlenen yirmi üç okuldan sadece on bir okulda yemekhane

ve kütüphane, beş okulda spor alanları olduğu görülmüştür. On sekiz okulda derslik yetersizliği bulunmamaktadır. Bundan dolayı da bu okullarda normal öğretim yapılmaktadır. Beş okulda ise derslik yetersizliğinden dolayı ikili eğitim yapıldığı tespit edilmiştir.

Taşınalı Eğitim uygulamasının verimli bir şekilde yürütülebilmesi, belirlenen hedeflerin yakalanabilmesi için eğitim ortamlarının yeterince elde edilmesi, derslik sayısının yeteri kadar oluşturularak ikili eğitiminden normal eğitime geçişin sağlanması gerekir. Ana branşlar da dâhil, birçok alanda normlar münhal bulunmaktadır. Özellikle görsel sanatlar, müzik, teknoloji ve tasarım, beden eğitimi, din kültürü ve ahlak bilgisi ve rehberlik alanlarında ciddi bir öğretmen eksikliği görülmüştür. Memur ve hizmetli kadrolarındaki boşluk daha ciddi boyutlardadır.

Taşınalı İlköğretim Kurumları yönetmeliğinin 9. maddesinin a, b ve c fıkralarına göre taşınan öğrenci sayısının 1350, aynı maddenin d bendine göre taşınan öğrenci sayısının ise 1165 olduğu belirlenmiş, bundan hareketle de birleştirilmiş sınıf çıkışlı öğrencilerin oranlarının oldukça yüksek olduğunu görmekteyiz. Toplam taşınan 2515 öğrenciden, 1165'inin birleştirilmiş sınıf çıkışlı olması azımsanmayacak kadar yüksek bir rakamdır. Üçüncü veya beşinci sınıfa kadar birleştirilmiş sınıflarda okuduktan sonra taşıma merkezlerine taşınan öğrencilerin başarı durumlarının iyi olmayacağı bilinen bir gerçektir. Oysa fırsat ve olanak eşitliği açısından birleştirilmiş sınıf uygulamasının yanlış olduğu ifade edilmişti.

ANAHTAR SÖZCÜKLER

Temel Eğitim, İlköğretim, Taşınalı Eğitim, Öğrencisi Taşınan Yerleşim Birimi, Taşıma Merkezi İlköğretim Okulu, Birleştirilmiş Sınıf

ABSTRACT

Education includes the process of individuals from birth to death. During this process, they gain various knowledge, skills, attitudes and values.

In our country, Transporting System is applied for the individuals, in a particular age range, to benefit from educational opportunities equally.

Starting from 1989–1990 academic year, with the help of UNESCO, “Transporting Primary” application has been launched by Ministry of Education. After the effective results of the application, this application was expanded after years. At first, it was in trial in two provinces but in 2008–2009 Educational period it was spreaded to 80 provinces and the studies for the recovery of the system continue intensively.

In the research, the problems of the transportation central schools in the province of Adıyaman and central district were determined. Therefore, the number of the transportation central schools, physical structure of the schools, the situation of the teachers and other staff, transported residential areas and the number of the students carried on there were determined. How the transportation central schools received the students, were determined with the data that were based on the regulation.

In the province of Adıyaman, within a day 11039 students are transported to 96 transportation central primary schools. In this study, the problems that were encountered in the transportation schools selected as centers were determined.

In central and central districts of Adıyaman, there are twenty-three (23) school transportation centres, ninety-nine

(99) transported villages and smaller villages residential areas. The number of the students transported to the transportation schools within a day is 2515.

As a result of the data obtained, it is concluded that the students transported were influenced positively in terms of education but transportation central schools

are insufficient in terms of physical structure, staff and equipment. According to the results that were obtained, there are refectories and libraries in only eleven schools in twenty-three schools and there are sports fields in five schools. It can be seen that in eight schools normal education is done because there is no inadequacy of classrooms but in five schools dual education is done due to the lack of classrooms.

The educational environment should be obtained adequately in order to attain targets and to carry out the application of Transporting System effectively. Also by forming the number of the classrooms sufficiently, the transition from dual education to normal education should be provided. Including the main branches in most areas the standards are vacant. Particularly, a serious lack of teachers has been seen in the areas of Visual Arts, Music, Technology and Design, Physical Education, Religious Culture and Moral Knowledge, Guidance. The vacancy in the positions of officer and employee is more serious.

According to the a,b and c clauses of the 9th item of the Regulation of Transporting Primary School, the number of the transported students are 1350, to the b article of the same item the number is 1165. So, we see that the rate of the students from unified classes are quite high. 1165 of the 2515 students were graduated from unified classes and this is such a high number that shouldn't be underestimated. It is a known fact that after studying in unified classes until the third or fifth grade, the success of the students transported to the transportation centers won't be well. However, in terms of equality of opportunities and possibility it was expressed that the application of unified class was wrong.

KEY WORDS

Bussed Education, Primary School, Transportation Primary, Settlement of a student's transportation, Unified class, Transportation Central School,

TEŞEKKÜR

Gerek lisans gerek yüksek lisans öğrenimim boyunca göstermiş olduğu hoşgörü ve anlayış ile engin bilgi ve birikimlerini benimle paylaşmasından dolayı değerli hocam sayın; Doç. Dr. Abdulkadir BAHARÇİÇEK'e, her zaman içten ve samimi duygularıyla beni motive etmeye çalışan, taşımali eğitimle ilgili sorunların giderilmesinde ciddi katkıları olan Adıyaman İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı Bahri ALTUN'a, Adıyaman İli taşımali eğitime ait sayısal verilerin toplanmasında bana değerli zamanlarını ayıran taşıma bürosunun tüm çalışanlarına ve özellikle Şef Orhan ÜZÜMCÜ'ye teşekkür ederim.

Ayrıca tezle ilgili kaynak arama ve toplama konusunda yardımlarını benden hiç esirgemeyen Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Araştırma Görevlisi Mustafa SÜRÜCÜ'ye ve görev yaptığım okulun müdür yardımcısı, aynı zamanda Adıyaman Üniversitesinde Yüksek Lisans öğrencisi Fuat TOKUR'a teşekkür ederim.

Görev yaptığım okulda, öğretmen olarak çalışan ve fikirlerine her zaman başvurduğum Enes Osman ABA ile Fehmi ÇELİK'e teşekkür ederim.

Çalışmalarım süresince ilgi ve manevi desteklerini her zaman yanımda gördüğüm Eşim Zübeyde KAYA ile çocuklarım Kemal, Yusuf Ziya, Beyzanur ve Ahmet Enes KAYA'ya teşekkür ederim.

KISALTMALAR DİZELGESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
İÖÖ	: İlköğretim Okulu
YİBO	: Yatılı İlköğretim Bölge Okulu
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
EARGED	: Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi
RG	: Resmi Gazete
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Culture Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı)
UNİCEF	: The United Nations Children Fund (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)
UNDP	: United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)

ÇİZELGELER DİZELGESİ

SAYFA NO

Tablo 1: Yıllara ve Konularına Göre Milli Eğitim Şuraları.....	26
Tablo 2: Taşımali İlköğretim Uygulamasının Yıllara Göre Gelişimi (Türkiye Geneli).....	28
Tablo 3: Taşımali Eğitim İstatistik Ve Ödenek Formu.....	29
Tablo 4: Taşımali İlköğretim Uygulaması Yemek Giderleri.....	30
Tablo 5: Taşımali Öğretmen İstatistiği Bilgileri	31
Tablo 6: Adıyaman İli İlköğretim, Derslik, Öğrenci ve Öğretmen Sayısı.....	50
Tablo 7: Taşımali Eğitime Tabi Tutulmuş Okulların Bazı Özellikleri.....	53
Tablo 8: Taşıma Merkezleri, Taşınan Köy ve Köy Altı Yerleşim Alanları İle Taşınma Gerekçeleri.....	59-60-61-62
Tablo 9: Taşıma Merkezi Okullarda Öğretmen, Memur ve Hizmetli Durumu.....	66

İÇİNDEKİLER

ONAY	i
ONUR SÖZÜ	ii
ÖZET	iii
ANAHTAR SÖZCÜKLER.....	iv
ABSTRACT	v
KEY WORDS	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
KISALTMALAR DİZELGESİ.....	viii
ÇİZELGELER DİZELGESİ.....	ix
İÇİNDEKİLER.....	x
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR.....	1
1. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ, DENENCESİ, AMACI VE YÖNTEMİ	1
1.1.Konunun Önemi	1
1.2. Araştırmanın Denenceleri (Hipotezi)	3
1.3. Araştırmanın Amacı	3
1.4. Araştırmanın Yöntemi	3
1.5. Bilgi Toplama Yöntemleri ve Zamanlama	3
1.6. Araştırma Soruları	4
1.7. Sınırlılıklar	4
Anahtar Sözcüklerin (Anahtar Kavramlar) Tanımları.....	5

İKİNCİ BÖLÜM 6

İLKÖĞRETİMLE İLGİLİ KURAMSAL ÇERÇEVE..... 6

2. TÜRKİYE’DE İLKÖĞRETİMİN VE TAŞIMALI EĞİTİMİN GELİŞİMİ ...6

2.1. Uluslararası Belgelerde Eğitim Hakkı.....	7
2.2. İlköğretimin Amaçları ve Görevleri	8
2.3. İlköğretimle İlgili Mevzuat.....	12
2.3.1. İlköğretimle İlgili Anayasal Hükümler	12
2.3.2. İlköğretimle İlgili Yasa ve Yönetmelikler.....	13
2.3.2.1. 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu	13
2.3.2.2. 1739 Sayılı Milli Eğitim Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun.....	16
2.3.2.3. Taşımali İlköğretim Kurumları Yönetmeliği	17
2.3.3. Değişik Ülkelerde Zorunlu Eğitim Süresi ve Öğrenci Taşınması	20
2.4. Taşımali İlköğretimin Yasal Zemini ve Yapılış Yöntemi	22
2.5. Türkiye’de Zorunlu Eğitimin Tarihçesi.....	23
2.6. Taşımali Eğitimin Uygulanması.....	28
2.7. Taşımali Eğitimin Gerekçeleri	33
2.7.1. Eğitim ve Öğretimde Fırsat ve Olanak Eşitliğinin Sağlanması.....	33
2.7.2. Kaliteli Eğitim	36
2.7.3. Ekonomik Nedenler.....	39
2.7.5. İç Göçler	42
2.7.6. Yerleşim Birimlerinin Dağılımı	43
2.7.7. Sosyo- Kültürel Nedenler	43
2.8. YİBO’lardaki Uygulamalar	44
2.9. Taşımali Eğitime Getirilen Eleştiriler	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM..... 48

ADİYAMAN İLİ TAŞIMALI EĞİTİMLE İLGİLİ ALAN ARAŞTIRMASI.... 48

3. ADİYAMAN’DA EĞİTİM VE ÖĞRETİM HAKKINDA GENEL BİLGİLER

..... 48

3.1. Okullarda Teknoloji Sınıfları	49
--	----

3.2. Okulların Fiziki Durumu, Onarım İsteyen, Onarımı	50
Devam Eden Okullar	50
3.3. İlköğretimde Eğitim Durumu	51
3.4. Adıyaman’da İlköğretim Alanında Yürütülen Faaliyetler	52
3.5. Taşıma merkezi Okulların Fiziki Durumları	52
3.5.1. Taşıma Merkezleri Okullarda Yemekhane Durumu	54
3.5.2. Taşıma Merkezi Okullarda Kütüphane Durumu	54
3.5.3 Taşıma Merkezi Okullarda Spor Alanları	54
3.5.4.Taşıma Merkezi Okullarda Derslik Durumu	55
3.5.5. Taşıma Merkezi Okullarda Isınma Şekli	57
3.5.6. Sınıf Düzeylerine Göre Taşınan Okullar/Yerleşim Alanları	57
3.5.6.1. Tüm Sınıfları Taşınan Yerleşim Alanları	57
3.5.6.2. Üçüncü Sınıftan Sonra Taşınan Okullar	58
3.5.6.3. Beşinci Sınıftan Sonra Taşınan Okullar	58
3.5.7. Adıyaman İli Merkez ve Merkez İlçe Taşıma Verileri	58
3.5.8. Adıyaman Merkez ve Merkez İlçe Taşıma Merkezi Okullarda Öğretmen ve Diğer Personel Durumu	66
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	71
BULGULAR, ÖNERİLER VE SONUÇ	71
4.1. BULGULAR	71
4.2. ÖNERİLER	73
4.3.SONUÇ.....	76
KAYNAKÇA	79

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR

Bu bölümde; araştırmanın konusu, önemi ve denenceleri açıklanmıştır. Araştırmada kullanılan yöntem ile bilgi derleme ve işleme araçları hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmada kullanılan işlevsel kavramların tanımları açıklanmıştır.

1. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ, DENENCESİ, AMACI VE YÖNTEMİ

Bu bölümde, araştırmanın konusu, önemi, araştırmanın denencesi ve amacı, bilgi derleme ve işleme araçları, araştırmanın soruları ile araştırmanın sınırlılıkları ve araştırmada kullanılan kavramların tanımları hakkında bilgi aktarılmaya çalışılmıştır.

1.1.Konunun Önemi

Eğitimde fırsat eşitliği sağlamak, 6–14 yaş grubunun % 100 okullaşmasının temini için 1989- 1990 öğretim yılından itibaren kırsal alanda okulu bulunmayan yerleşim yerlerindeki çocukların ilköğretime kavuşturulması amacıyla taşımali ilköğretim uygulaması yapılmaktadır.

Taşımali eğitim uygulaması bir zorunluluktan kaynaklanmaktadır. Taşımali sistem sekiz yıllık zorunlu eğitimin uygulanması açısından alternatif olmayan bir sistemdir. İlköğretim çağındaki tüm çocukların yatılı ilköğretim bölge okullarına (YİBO'lara) yerleştirilmesi olanağı olmadığı gibi, tüm köy ve köy altı yerleşim alanlarına (birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan yerler) ilköğretim okullarının yapılması ve çok az sayıdaki öğrenciler için bu yerlere branş öğretmenin atanması da mümkün olamaz. Taşımali sistemin uygulanması ile hem bina, onarım, su ve elektrik açısından tasarruf sağlanmış, hem birleştirilmiş sınıf uygulaması oranı azalmış, hem de öğretmen atamalarında tasarruf sağlanmıştır.

Bilindiği üzere tüm eğitim sistemi içinde yer alan eğitim basamakları, ilköğretime dayandığından, ilköğretim özel bir öneme sahiptir. 1989–1990 öğretim

yılında uygulamaya konulan Taşımali İlköğretim Yönergesi'ne göre köy ilköğretim okulları, önemli bir değişim geçirerek, merkezi bir ilköğretim okuluna taşınmaya başlanmıştır. Bu sürecin başlamasıyla okullaşma oranında ciddi bir şekilde artış sağlanmıştır. Taşımali sistemin, 2008–2009 eğitim ve öğretim yılında Türkiye'de toplam 80 ilde uygulandığı, 5851 merkez okul, 34519 yerleşim alanının taşındığı, 683415 öğrencinin İlköğretimini bu sistemle tamamladığı dikkate alındığında konunun Türkiye açısından çok önemli bir yer teşkil ettiğini görmekteyiz. Taşınan öğrenci günlük maliyetinin ortalama 5,40 TL civarında olduğunu düşündüğümüzde yine ülkemiz açısından önemini; başka bir ifade ile eğitim kalitesinin yükseldiğı bunun yanında maliyetinin de düştüğünü görmekteyiz.

Bir ülkenin kalkınması, sanayileşmesi ve demokratikleşmesi bireyin kendini tanıması, yaratıcı ve eleştirici düşüncesini geliştirmesi için ülkeler eğitim sistemlerinde bazı değişiklikler yaparlar. Bu yenilik, sistem düzeyinde dönüşümleri, modern kurumlar kurma çabalarını, modern eğitim araç ve gereçlerini sağlaması, okul yönetiminde yenilikler yoluyla öğretme- öğrenme sürecini geliştirmeye yönelik değişik uygulamaları kapsar. Örneğın Sri Lanka, Malezya gibi ülkelerde ortaya konulan birçok yeni uygulamalarla yasal zorunluluk olmaksızın ilköğretime yüksek düzeyde kayıtlar sağlanmıştır. Bu ülkelerdeki bu başarılı sonuçlara ulaşmadaki temel etkenler, eğitimde kaliteyi sağlama (müfredat programlarında, öğretmen eğitimlerinde altyapı ve materyallerin iyileştirilmesinde) ve ailelerin eğitim materyallerini azaltma yönündeki destek (kitap, kırtasiye, üniforma, ücretsiz yemek ve taşıma v.b.) sunması sonuçta ebeveynlerin çocuklarını gönüllü olarak okula göndermesine neden olmaktadır. Taşımali eğitimde ailelerin çocuklarını okula gönderme konusunda olumlu gelişmelere sebep olmuştur.

Çalışma örnekleminde yer alan yirmi üç taşıma merkezi okulların sorunları belirlenmiştir. Çalışma; sorunlara ilişkin çözüm önerileri getirmesi açısından önemlidir. Araştırma bulgularının bundan sonra yapılacak olan taşımali eğitim uygulaması araştırmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Denenceleri (Hipotezi)

- Taşımalı eğitimin yapıldığı okullarda fiziki (derslik, yemekhane, kütüphane ve oyun alanları) yetersizlikler bulunmaktadır.
- Taşımalı ilköğretim okullarında personel (branş öğretmenleri, memur ve hizmetli) yetersizliği bulunmaktadır.
- Taşımalı ilköğretimlerde birleştirilmiş sınıf çıkışlı öğrenci oranı yüksektir.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 4308 sayılı Sekiz Yıllık Zorunlu Eğitim uygulamalarının bir uzantısı olarak Eğitimde Çağı Yakalama 2000 Projesi ile 1989–1990 eğitim- öğretim yılından itibaren yapılan taşımalı ilköğretim uygulamalarının eğitim sistemimizde ne kadar sağlıklı yürütölüp yürütölmediğini ortaya koymaktır. Bu çalışmada amaç; Taşımalı ilköğretim uygulamalarında Adıyaman il merkez ve merkez ilçeye bağı toplam yirmi üç okulda uygulanan mevcut taşımalı ilköğretim okullarıyla ilgili sorunları ortaya çıkarmaktır. Belirlenecek sorunlara ilişkin sonuç ile çözüm önerileri geliştirmektir.

1.4. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada taşımalı ilköğretim uygulaması yapan ilköğretim okullarındaki sorunları belirlemek için alan araştırması yapılmıştır.

Ayrıca araştırma hazırlanırken istatistiksel veriler, konuyla ilgili değışik makale, araştırma ile ilgili sayısal veriler vb. kaynaklardan faydalanma yoluna gidilmiştir.

1.5. Bilgi Toplama Yöntemleri ve Zamanlama

Araştırma, konuyla ilgili yayınlanmış rapor, kitap, dergi, makale, vb. ile internet ortamı ve alan araştırmasıyla elde edilen kaynaklarla oluşturulmuştur. Bilgilerin işlenmesi aşamasında ise istatistikî verilerden yararlanmayı kapsayan “niceliksel çözümleme” yöntemi ile var olan bilgilerin çözümlemesine dayalı “niteliksel çözümleme“ yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın evreni, Türkiye’deki taşımali ilköğretim okullarının mevcut sorunlarıdır. Örnekleme ise Adıyaman il merkezi ile merkez ilçede bulunan taşımali ilköğretim okullarıdır.

2008- 2009 eğitim ve öğretim dönemi örneklem dâhilindeki okullarla ilgili sayısal veriler dikkate alınarak sorunlar belirlenmeye çalışılmıştır.

1.6. Araştırma Soruları

2008–2009 eğitim - öğretim döneminde; taşımali ilköğretim uygulamasında Adıyaman il merkezi ile merkez ilçede sayısal gelişmeler ne durumdadır?

- Taşınan köy veya köy altı sayısı kaçtır?
- Taşıma merkezi olarak kabul edilen kaç okul vardır?
- Bu uygulamaya kaç öğrenci dâhil edilmiştir, öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı nedir?
- Taşıma merkezi kabul edilen kaç okulda normal eğitim, kaç okulda ikili eğitim yapılmaktadır?
- Taşınan köylerin taşıma merkezi okula uzaklıkları ortalama kaç km’ dir?
- Taşıma merkezi okullarda toplam kaç öğretmen ve diğer personel normu bulunmaktadır? Bu normların kaç tanesi dolu ve kaç tanesi münhaldır?
- Taşıma yapan araç sayısı ne kadardır, araç başına düşen öğrenci sayısı ortalama kaçtır?
- Derslik başına düşen öğrenci sayısı ortalama kaçtır?
- Taşıma merkezi okullarda kaç öğrenciye öğle yemeği verilmektedir?

1.7. Sınırlılıklar

Araştırma 2008–2009 eğitim-öğretim yılında Adıyaman il merkezi ile merkez ilçede yapılan taşımali ilköğretim uygulaması ile sınırlıdır.

Araştırmada bilgi toplama aracı olarak alan araştırması ve sayısal veri yöntemi kullanılmıştır. Bu nedenle, alan araştırması ve sayısal verilerin niteliğinden

doğın sınırlılıklar bu araştırma için de geçerlidir. Bu araştırma, taşıma merkezi kabul edilen ilköğretim okulları ile taşınan yerleşim alanları ve bu okullara ait sayısal veriler ile sınırlandırılmıştır.

Anahtar Sözcüklerin (Anahtar Kavramlar) Tanımları

Araştırmada anahtar kavram olarak; aşağıdaki tanımlar ele alınmıştır.

Temel Eğitim: Temel eğitim her yurttaşın yaşamında karşılaştığı ve karşılaştacağı kişisel, toplumsal sorunları çözmede; toplumun değerlerine uyum sağlamada; üretken ve tutumlu olmada temel yeterlilikleri, alışkanlıkları kazandıran bir eğitimidir (Başaran 1982: 17).

İlköğretim: İlköğretim 6–14 yaşlarındaki çocukların eğitimini ve öğretimini kapsayan, ilköğretimin kız veya erkek bütün yurttaşlar için zorunlu ve devlet okullarında parasız olduğu eğitim ve öğretimi belirtir (222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu).

Taşınalı eğitim: İlköğretimi bulunmayan, çeşitli nedenlerle eğitim-öğretime kapalı, birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan ilköğretim okullarındaki öğrencilerin, taşıma merkezi ilköğretim okullarına günü birlik taşınarak kaliteli bir eğitim- öğretim öngörmesini amaçlayan sistem (Taşınalı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği).

Öğrencisi taşınan yerleşim Birimi: öğrencisi taşınan köy ve köy altı (mezra) yerleşim birimini ifade eder (Taşınalı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği).

Taşıma Merkezi İlköğretim Okulu: Çevredeki yerleşim birimlerinden taşınan öğrencilerin eğitim ve öğretim gördükleri ilköğretim okullarını ifade eder (Taşınalı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği).

Birleştirilmiş Sınıf: Birleştirilerek bir derslikte tek öğretmen tarafından okutulan birden fazla sınıfı tanımlar (Taşınalı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği).

İKİNCİ BÖLÜM

İLKÖĞRETİMİLE İLGİLİ KURAMSAL ÇERÇEVE

Türkiye’de eğitim ile ilgili çalışmalar cumhuriyetin ilk yıllarında, Tevhid-i Tedrisatla başlamıştır. Harf devrimi, okuma yazma seferberliği ile devam etmiştir. 1924 anayasasıyla “İlköğretimin 7–14 yaş çocukları için parasız ve zorunlu” olduğu ilkesi yer almış, aynı ilke 1961 ve 1982 anayasalarında da yer almaktadır. Ayrıca 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunun 7. maddesinde “temel eğitim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır” maddesi yer almaktadır. Zorunlu eğitim ya da zorunlu ilköğretim konusu, 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu’nda da yer almıştır. Ayrıca ilköğretimle ilgili İlköğretim Kurumları Yönetmeliği ile Taşımali İlköğretim kurumları yönetmeliği de bulunmaktadır. Bölümün son kısmında ilgili yönetmeliklere yer verilmiştir.

2. TÜRKİYE’DE İLKÖĞRETİMİN VE TAŞIMALI EĞİTİMİN GELİŞİMİ

Bu bölümde uluslararası düzeyde kabul edilmiş belgelerde eğitim hakkı ile ilgili kısımlar, İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nde geçen ilköğretimin amaç ve görevleri, ilköğretimle ilgili T.C. 1982 Anayasanın 42. maddesi; eğitimle ilgili yasalar olarak da 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Yasası, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası ile Taşımali İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nin çalışma ilgili bölümleri verilmiştir.

Ayrıca zorunlu eğitim nedeniyle taşımali eğitim yapılan bazı ülkelerden bahsedilmiş, Türkiye’de taşımali eğitimin yasal zemininden ve yapılış yönteminden

söz edilmiştir. Taşınmalı ilköğretim uygulamasının yıllara göre gelişimi açıklandıktan sonra taşınmalı eğitimin gerekçeleri ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

2.1. Uluslararası Belgelerde Eğitim Hakkı

Devletler çeşitli düzenlemelerle temel eğitimi sağlama yükümlülüklerini zorunlu hale getirmiştir. 1948'deki İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nden bu yana uluslararası toplumlar, çocukların temel eğitim hakkı ve devletlerin de bu eğitimi sağlama yükümlülüğü konusunda birçok toplantı ve belge ile dikkatleri ısrarla çocukların eğitimi üzerine çekmiştir. Ancak 2000'li yıllara girerken hala dünyanın gelişmekte olan bölgelerinde yüz milyondan fazla çocuk ilköğretimden yoksun bulunmakta, ilköğretim olanağına sahip olanların da ne ölçüde eşit eğitim aldıkları tartışılır durumdadır (Kavak, 1997: 60).

Tüm bunların giderilmesi ve sorunlara çare olabilmesi için, çeşitli uluslararası kuruluşların (Birleşmiş Milletler, UNESCO, Avrupa Konseyi, UNICEF, UNDP, Dünya Bankası) önderliğinde temel bir insan hakkı olarak eğitim hakkı ve ilköğretimle ilgili düzenlemelerin ortak noktaları şunlardır (Kavak, 1998: 55): Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (kabul tarihi 10 Aralık 1948) Madde 26: Herkesin eğitim hakkı vardır. Eğitimin, hiç olmazsa ilk ve temel eğitim düzeyinde zorunlu ve parasız olması gerekir. İlköğretim zorunludur. ... Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi (Kabul tarihi: 20 Kasım 1959) Madde 7: Çocuğun en azından ilköğretim düzeyinde parasız ve zorunlu olması gereken bir eğitim hakkı vardır (Kefeli, 2005: 14).

UNESCO: Öğretim Alanında Ayrımcılığa Karşı Savaşım Sözleşmesi ilköğretimle ilgili şu kıstasları getirmiştir (Kabul Tarihi:14 Aralık 1960 yürürlük tarihi:22 Mayıs 1962):

Madde 4. Bu sözleşmeye taraf olan devletler ayrıca,ulusal koşullara ve geleneklere uyarlanmış yöntemlerle, öğretim konusunda fırsat ve davranış eşitliğini geliştirmeyi amaçlayan ulusal bir politika oluşturmayı ve uygulamayı özellikle a) ilköğretili zorunlu ve parasız kılmayı:.... yasayla konulan öğrenim –okula gitme-yükümlüğünün herkesçe yerine getirilmesini sağlamayı:... üstlenirler.

Madde 13. Bu sözleşmeye taraf devletler, herkesin eğitim hakkını tanırlar. Bu sözleşmeye taraf olan devletler bu hakkın tam olarak kullanılmasını sağlamak amacıyla;

a. İlköğretimin zorunlu ve herkes için parasız olarak erişilebilir olması gerektiğini tanırlar.

Madde 14. Bu sözleşmeye taraf olan her devlet taraf olduğu sırada ana ülkesinde ya da kendi yetki alanı içinde ülkelerde ilköğretimin zorunlu ve parasız niteliğini henüz sağlayamamışsa, iki yıllık bir süre içinde ilköğretimin herkes için zorunlu ve parasız olduğu ilkesinin planda belirtilen makul bir süre içinde tam olarak uygulamasını aşamalı biçimde gerçekleştirmek için zorunlu olan önlemleri içeren ayrıntılı bir plan önlemleri hazırlamayı ve kabul etmeyi üstlenirler.

Maddeleri ile taraf ülkeler ilköğretimde gelişim sağlamak yükümlülüğünü üstlenmiş bulunmaktadır (Kabaş, 2006: 3).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi: (Kabul tarihi 20 Kasım 1989)

Madde 28: Taraf devletler çocuğun eğitim hakkını tanırlar... İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız duruma getirirler. ...”

Avrupa Konseyi: Ekonomik, Toplumsal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (1966).

Madde 13: Bu sözleşmeye taraf devletler, “...herkesin eğitim hakkını, ...ilköğretimin zorunlu ve herkes için parasız olarak erişilebilir olması gerektiğini, ...” tanırlar.

2.2. İlköğretimin Amaçları ve Görevleri

İlköğretim 6–14 yaşlarındaki çocukların eğitimini ve öğretimini kapsar. İlköğretimin kız ve erkek bütün yurttaşlar için zorunlu ve devlet okullarında parasız olduğu başta T.C. 1982 Anayasası olmak üzere 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Yasası ile 1739 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Yasalarda ifade edilmiştir.

İlköğretimin amacı; Her Türk çocuğunun iyi bir yurttaş olabilmesi için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlık kazanmasını, milli ahlak anlayışına göre yetişmesini ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir üst öğrenime hazırlanmasını sağlamaktır.

İlköğretim kurumları sekiz yıllık okullardan oluşur ve bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır. Bu okulları bitirenlere ilköğretim diploması verilir.

Öğrenme, insanın en temel etkinliklerinden biridir ve bunun için de toplum hayatında daima yerini bulmuştur. İnsanın yaşamı boyunca süren öğrenme süreci, belli bir toplumsal gelişmeden sonra kurumsallaşmış ve çeşitli kurumsal yapılardan oluşan sistemler bireylerin öğrenme etkinliklerini gerçekleştirdikleri yerleri olmuşlardır. Öğrenme, insanın yaşamı boyunca her yerde sürmekle birlikte planlı ve istendik davranışların gerçekleştirildiği yerler olarak okullar toplum yaşamında önemli bir rol oynamışlardır (Akça, 2002: 9).

Bu açıdan okullar istendik öğrenmeleri kasıtlı ve planlı olarak meydana getirmekle görevlidir. Değişen toplumsal ihtiyaçların giderilmesi için gerekli olan bilgi, beceri ve tutumların kazandırılması görevi okullara verilmiştir. Okullar, meslek edindirmek, toplumun bireylerin ihtiyacı olan temel bilgileri kazandırmak, vatandaşlık bilinci vermek, değer yargılarını tanıtmak gibi amaçları üstlenmişlerdir.

Tüm beklentilere cevap verecek eğitim basamaklarının ilki ve belki de en önemlisi ilköğretimdir. İlköğretim eğitim sisteminin en önemli basamağıdır. Bu eğitim basamağında çocuk, toplum içinde diğer bireylerle uyum içinde yaşama, toplum kurallarına uygun bir şekilde yaşamını sürdürebilmesi için gerekli temel bilgi ve becerileri kazanır.

Eğitim imkânlarının sınırlı ve ilköğretimden sonra örgün eğitimi terk etme oranının yüksek olduğu az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, toplumdaki bireylerin en azından temel bilgi ve becerilerle donanmış hale getirilmesi bakımından eğitim sistemi içinde ilköğretim kademesinin ayrı bir önemi vardır. Bu özelliğe sahip ülkelerde ilköğretimin temel bilgi ve beceriler kazandırdıktan sonra ikinci kademe onları mesleğe hazırlamak gerekmektedir (Erden, 1998: 175).

İlköğretimin temel amaçlarından biri de çocukları hayata hazırlamak, çağın hızla değişen ve gelişen koşullarına uygun ve nitelikli insan gücü ihtiyacını karşılamak ve onları kendilerine uygun mesleğe yönlendirmektir. İlköğretimin toplumsal ve ekonomik yararlarının yanında, demokratik bir toplumun oluşturulması, kültürel sürekliliğin sağlanması ve halkın yaşam kalitesinin yükseltilmesi için yaşam boyu sürecek bir öğrenmenin ve insan gelişiminin temelidir (Kavak, 1997: 18).

27.08.2003 Tarihli ve 25212 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’ne göre İlköğretimin amaçları şöyledir (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği):

Türk Millî Eğitiminin amaç ve ilkeleri doğrultusunda;

Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini geliştirerek onları hayata ve üst öğrenime hazırlamak,

Öğrencilere, Atatürk ilke ve inkılâplarını benimsetme; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’na ve demokrasinin ilkelerine, insan hakları, çocuk hakları ve uluslar arası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma, başkalarının haklarına saygı duyma, görevini yapma ve sorumluluk yüklenebilen birey olma bilincini kazandırmak,

Öğrencilerin, millî ve evrensel kültür değerlerini tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini bu değerlere saygı duymalarını sağlamak,

Öğrencileri, kendilerine, ailelerine, topluma ve çevreye olumlu katkılar yapan, kendisi, ailesi ve çevresi ile barışık, başkalarıyla iyi ilişkiler kuran, is birliği içinde çalışan, hoşgörülü ve paylaşmayı bilen, dürüst, erdemli, iyi ve mutlu yurttaşlar olarak yetiştirmek,

Öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine, sosyal, kültürel, eğitsel etkinliklerle millî kültürümüzü benimsemelerine ve yaymalarına yardımcı olmak,

Öğrencilere bireysel ve toplumsal sorunları tanıma ve bu sorunlara çözüm yolları arama alışkanlığı kazandırmak,

Öğrencilere, toplumun bir üyesi olarak kişisel sağlığının yanı sıra ailesinin ve toplumun sağlığını korumak için gerekli bilgi ve beceri, sağlıklı beslenme ve yaşam

tarzı konularında bilimsel geçerliliği olmayan bilgiler yerine, bilimsel bilgilerle karar verme alışkanlığını kazandırmak,

Öğrencilerin becerilerini ve zihinsel çalışmalarını birleştirerek çok yönlü gelişmelerini sağlamak,

Öğrencilerin kendilerine güvenen, sistemli düşünebilen, girişimci, çağdaş teknolojileri etkili biçimde kullanabilen, plânlı çalışma alışkanlığına sahip estetik duyguları ve yaratıcılıkları gelişmiş bireyler olarak yetiştirmek,

Öğrencilerin ilgi alanlarının ve kişilik özelliklerinin ortaya çıkmasını sağlamak, meslekleri tanıtmak ve seçeceği mesleğe uygun okul ve kurumlara yönleltmek,

Öğrencileri derslerde uygulanacak öğretim yöntem ve teknikleriyle sosyal, kültürel ve eğitsel etkinliklerle kendilerini geliştirmelerine ve gerçekleştirmelerine yardımcı olmak,

Öğrencileri ailesine ve topluma karşı sorumluluk duyabilen, üretken, verimli, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunabilen bireyler olarak yetiştirmek,

Doğayı tanıma, sevmeye ve koruma, insanın doğaya etkilerinin neler olabileceğine ve bunların sonuçlarının kendisini de etkileyebileceğine ve bir doğa dostu olarak çevreyi her durumda koruma bilincini kazandırmak,

Öğrencilere, bilgi yüklemek yerine onlarda zekâyı ve yaratıcı düşüncüyü ortaya çıkarmak, onlara bilgiye ulaşmanın yöntem ve tekniklerini öğretmek,

Öğrencileri bilimsel düşünme, çalışma ve araştırma alışkanlığına yönleltmek,

Öğrencilerin, sevgi ve iletişimin desteklediği gerçek öğrenme ortamlarında düşünsel becerilerini kazanmalarına, yaratıcı güçlerini ortaya koymalarına ve kullanmalarına yardımcı olmak,

Öğrencilerin kişisel ve toplumsal araç-gereci, kaynakları ve zamanlarını verimli kullanmalarını, okuma zevk ve alışkanlığı kazanmalarını sağlamak, İlköğretim kurumlarının amacıdır (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği).

İlköğretimin amaçları ve görevleri yukarıdaki maddelerde açıkça belirtilmiştir. Ancak geçmişten bugüne bu amaçları ve görevleri yerine getirmede bir takım sorunlar yaşanmıştır. İlköğretimde yaşanan sorunlar ve ilköğretimin gelişim süreci cumhuriyet öncesine kadar gitmekte ve cumhuriyet sonrasında da devam etmektedir.

2.3. İlköğretimle İlgili Mevzuat

Araştırmanın bu kısmında eğitimle ilgili Anayasanın 42. maddesi ile 222 sayılı İlköğretim Yasası, 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Yasası ile Taşımali İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin çalışma için ihtiyaç duyulan bölümleri açıklanmıştır. İlköğretimin amaç ve görevleri başlığı altında İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin çalışma için gerekli kısmı verildiğinden, burada ayrıca ilgili yönetmelikten söz edilmeyecektir.

2.3.1. İlköğretimle İlgili Anayasal Hükümler

Ülkemizde 1997–1998 eğitim- öğretim yılından bu yana sekiz yıllık kesintisiz ilköğretim uygulaması yapılmaktadır. Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim uygulaması, taşımali ilköğretimin yaygınlaşmasına neden olmuştur (Öztürk, 2001: 114). Taşımali eğitim uygulaması ile ilköğretimin tüm çağ nüfusuna yaygınlaştırılması hedeflenmiştir.

1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın II. bölümünde Eğitim ve Öğretim Hakkı ve Ödevi bölümü 42. maddede şu şekilde ifade edilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası): “Kimse eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. Eğitim ve öğretim, Atatürk İlkeleri ve İnkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılamaz.

Eğitim ve öğretim hürriyeti Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz. İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, düzenlenir.

Devlet maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne olursa olsun engellenemez.

Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası antlaşma hükümleri saklıdır.” Denilmektedir.

2.3.2. İlköğretimle İlgili Yasa ve Yönetmelikler

Çalışmanın bu kısmında, İlköğretimle ilgili 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Yasası, 1739 sayılı Milli Eğitim Teşkilat ve Görevleri Hakkında Yasası ile Taşımali İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nin çalışmayla doğrudan ilgili bölümleri belirtilmiştir.

2.3.2.1. 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu

5 Ocak 1961 tarihinde kabul edilmiş İlköğretim ve Eğitim Yasası’nın genel hükümleri ve çalışmayla ilgili kısımları şu şekildedir (İlköğretim ve Eğitim Kanunu):

Madde 1 –İlköğretim, kadın erkek bütün Türklerin milli gayelere uygun olarak bedeni, zihni ve ahlaki gelişmelerine ve yetişmelerine hizmet eden temel eğitim ve öğretimidir.

Madde 2 – İlköğretim, ilköğrenim kurumlarında verilir; öğrenim çağında bulunan kız ve erkek çocuklar için mecburi, devlet okullarında parasızdır.

Mecburi ilköğretim çağı, 6 – 14 yaş grubundaki çocukları kapsar. Bu çağ çocuğun 5 yaşını bitirdiği yılın eylül ayı sonunda başlar, 14 yaşını bitirip 15 yaşına girdiği yılın, öğretim yılı sonunda biter.

Madde 4 – Türk vatandaşı kız ve erkek çocuklar ilköğrenimlerini resmi veya özel Türk ilköğretim okullarında yapmakla mükelleftir.

Madde 5 – Mecburi öğretim çağında olup da, memleket dışında olmak, oturduğu yerde okul bulunmamak veya sağlık durumu dolayısıyla ilköğretim okuluna devam edemeyen vatandaşlardan özel olarak öğretim görenler, imtihanla ve yaşlarına göre layık oldukları ilköğretim okulu sınıflarına veya mezuniyet imtihanlarına alınırlar.

İlköğretim kurumları şunlardır: 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanun'un yalnızca konuyla ilgili bölümleri aktarılmıştır. Bu nedenle yasanın bazı bölümleri belirtilmemiştir. 222 Sayılı Yasa zorunlu okullar ve isteğe bağlı olanlar kısmında konuya aşağıdaki gibi açıklık getirmiştir.

a) Mecburi olanlar:

(2) İlköğretim okulları (gündüzlü, pansiyonlu, yatılı ilköğretim okulları ve gezici okullar),

Bu Kanunda birlikte veya ayrı ayrı geçen "İlkokul" ve "ortaokul" ibareleri, 16/08/1997 tarih 4306 sayılı Kanunun 8 inci maddesiyle "İlköğretim okulu" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

(4) Yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ve kurslar,

(5) Özel eğitime muhtaç çocuklar için kurulacak okullar ve sınıflar.

b) İsteğe bağlı olanlar:

(1) Okul öncesi eğitim kurumları,

(2) Tamamlayıcı sınıflar ve kurslar.

Madde 7 – İlköğretim okulu; 1 inci maddede belirtilen amacı gerçekleştirmek için kurulmuş bir Milli Eğitim ve Öğretim Kurumudur.

(Değişik birinci fıkra: 16/8/1997 – 4306/1 md.) İlköğretim kurumları sekiz yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir.

Nüfusun az veya dağınık olduğu yerlerde; köyler gruplaştırılarak, merkezi durumda olan veya durumu uygun bulunan köylerde ilköğretim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar, gruplaştırmamanın mümkün olmadığı yerlerde ise yatılı ilköğretim bölge okulları veya gezici okullar açılabilir. Gezici okullarda gezici öğretmenler görevlendirilir. Bu okullarda yetiştirici sınıflar ve kurslar da açılabilir.

Şehir ve kasabalarda, ihtiyaca göre yatılı veya pansiyonlu okullar kurulabilir.

Madde 10 – Bir köy halkı, iş ve üretim hayatının gereği olarak veya olağanüstü sebeplerle yayla, otlak ve bağ gibi yerlere taşındığında köy okulu da, köy halkıyla birlikte göçecek şekilde düzenlenmiş olmalı ve gidilen yerde hemen günlük çalışmasını ve görevini devam ettirmelidir.

Madde 11 – Yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ve kurslar, mecburi ilköğrenim çağında bulundukları halde, öğrenimlerini yaşitlarıyla birlikte zamanında yapmamış olan çocuklara kısa yoldan ilköğrenim vermek ve ayrıca yetişmelerine lüzum görülen çocukları ilköğretim okuluna hazırlamak veya ilköğretim okulunu bitirmiş olup da henüz mecburi öğrenim çağında bulunan ve üst dereceli öğrenim kurumlarına gidemeyecek olanların genel bilgilerini artırmak ve kendilerine iş ve üretim hayatında faydalı olacak bilgi ve maharetleri kazandırmak amacıyla gerçek ve tüzel kişilerle, belediyeler, özel idareler ve devlet tarafından açılabilir.

Madde 12 – Mecburi ilköğrenim çağında bulundukları halde zihnen, bedenlen, ruhen ve sosyal bakımdan özürllü olan çocukların özel eğitim ve öğretim görmeleri sağlanır.

Madde 13 – Okul öncesi kurumlarında mecburi öğrenim çağına gelmemiş olan çocuklar eğitilir.

İsteğe bağlı tamamlayıcı sınıflarda ve kurslarda, ilköğrenim çağı dışına çıkmış olup da üst dereceli öğrenim kurumlarına gidememiş olan yurttaşlardan genel bilgilerini artırmak ve kendilerinin daha iyi bir iş ve üretim unsuru olarak yetiştirilmeleri amacıyla öğretim yapılır.

Bu kurumlar gerçek ve tüzel kişilerle belediyeler, özel idareler ve Devlet tarafından açılabilir.

2.3.2.2. 1739 Sayılı Milli Eğitim Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

Çalışmamızla ilgili bir diğer yasa olan 1739 Sayılı Milli Eğitim Teşkilat ve Görevleri Hakkında Yasası'nın B bölümünde ilköğretimle ilgili maddeler şu şekilde belirtilmiştir (1739 Milli Eğitim Temel Kanunu).

B) İlköğretim:

I – Kapsam:

Madde 22 – (Değişik: 16/6/1983 – 2842/7 md.)

İlköğretim 6 – 14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar, İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.

II – Amaç ve görevler:

Madde 23 – İlköğretimin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek;

2. Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır.

3. (Ek: 16/8/1997 – 4306/4 md.) İlköğretimin son ders yılının ikinci yarısında öğrencilere, ortaöğretimde devam edilebilecek okul ve programların hangi mesleklerin yolunu açabileceği ve bu mesleklerin kendilerine

sağlayacağı yaşam standardı konusunda tanıtıcı bilgiler vermek üzere rehberlik servislerince gerekli çalışmalar yapılır.

III – Kuruluş:

a) İlköğretim kurumları:

Madde 24 – İlköğretim kurumları sekiz yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir.

b) Kuruluş şekilleri:

Madde 25 – Nüfusun az ve dağınık olduğu yerlerde, köyler gruplaştırılarak, merkezi durumda olan köylerde ilköğretim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar, gruplaştırmamanın mümkün olmadığı yerlerde yatılı ilköğretim bölge okulları kurulur.

2.3.2.3. Taşınalı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

Taşınalı Eğitim ile ilgili altı bölümden oluşan yirmi beş maddelik ve 15.04.2000 Tarihinde kabul edilmiş Taşınalı İlköğretim Yönetmeliği'nin konuyla ilgili bölümleri ise şu şekildedir (Taşınalı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği):

Bir okulun taşıma merkezi olarak kabul edilmesi için ilgili yönetmelik 8. maddede şu kıstasları getirmiştir.

Taşıma Merkezi İlköğretim Okulunun Özellikleri;

Madde 8- Merkez ilköğretim okulunun seçiminde şu özellikler aranır:

a) Öğrencisi taşınacak okul ve yerleşim birimlerine göre daha merkezi durumda olması.

b) Bünyesinde en az sekiz dersliğin bulunması veya fizikî kapasitenin sekiz yıllık zorunlu ilköğretime yeterli olması.

c) Merkez ilköğretim okulunun bulunduğu yerleşim biriminin çevre köylerle ulaşım olanaklarına sahip gelişmeye uygun ve nüfusunun artıyor olması.

d) Öğretmen ve ders araç-gerecinin yeterli olması.

e) Sosyal ve kültürel etkinliklere uygun ortamların bulunması.

f) (Ek bend: 16.10.2009/27378 RG) Zorunlu sebepler dışında yatılı ilköğretim bölge okulları ile ikili öğretim yapan ilköğretim okullarının taşıma merkezi ilköğretim okulu olarak seçilmemesi.

Öğrencisi Taşınacak Okul ve Yerleşim Biriminin Özellikleri

Madde 9- Birinci fıkra yürürlükten kaldırılmıştır. (16.10.2009/27378 RG)

Öğrencisi taşınmalı ilköğretim kapsamına alınacak okul ve yerleşim birimlerinin seçiminde;

Yerleşim biriminde okul bulunmaması,

Doğal afet ve başka nedenlerle okul binasının kullanılamayacak derecede hasarlı olması,

1 inci, 2 nci ve 3 üncü sınıflarda toplam öğrenci sayısının 10'dan az olması,

Yerleşim birimindeki ilköğretim okulunda 4 üncü, 5 inci, 6 ncı, 7 nci ve 8 inci sınıflar için yeterli sayıda derslik bulunmaması ve bu sınıflardaki toplam öğrenci sayısının 60'tan az olması,

(Değişik: 25.4.2005/25796 RG) Öğrencisi taşınacak yerleşim yerinin taşıma merkezi ilköğretim okuluna uzaklığının iklim şartları ve yol güvenliğine göre en az 2 km olması esastır. Gerektiğinde bu uzaklığın 1,5 km'ye kadar indirilmesine Planlama Komisyon'u karar verebilir.

(Ek bend: 16.10.2009/27378 RG) Öğrencisi taşınacak okul ve yerleşim birimlerinin belediye sınırları içerisinde bulunmaması özellikleri aranır (Taşınmalı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği).

Yönetmeliğin a, b ve c (c'de öğrenci sayısı ondan olması durumunda) maddeleri 1-8. sınıf arası tüm öğrencilerin taşınacağı; d maddesine göre ise 1'den 3.

sınıfa kadar öğrencilerin birleştirilmiş sınıflarda 4'ten 8'e kadar da taşıma merkezi okullara taşınması gerekliliğini belirtmektedir.

Taşınalı ilköğretim Kurumları Yönetmeliği merkez ilköğretim okulu müdürünün görevleriyle ilgili ise 14. maddede şu kuralları benimsemiştir (Taşınalı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği):

Madde 14- (Değişik birinci fıkra: 16.10.2009/27378 RG) Merkez ilköğretim okulu müdürünün taşınalı ilköğretim uygulamasına ilişkin görevleri şunlardır:

- a) (Değişik bend: 16.10.2009/27378 RG) Okulun fiziki durumuna göre taşınalı ilköğretim kapsamında okuluna alabileceği öğrenci sayısını sınıflara göre tespit ederek şubat ayının ikinci haftasında millî eğitim müdürlüğüne bildirmek.
- b) Taşıma yoluyla okula gelen öğrencilerin İlköğretim Kurumları Yönetmeliğine göre kayıt ve kabullerini yapmak.
- c) Taşınan öğrenciler ile merkez okuldaki öğrencilerin birlikte eğitim-öğretimlerini sağlayacak şekilde sınıf ve şubelere göre dengeli dağılımını sağlamak.
- d) Taşınacak öğrencilerin geliş-gidişlerine göre haftalık ders dağıtım ve günlük vakit çizelgesini düzenlemek.
- e) Taşınan öğrencilerin, yeterli sayıda öğretmeni bulunmayan ilköğretim okullarından geldikleri dikkate alınarak yetiştirilmeleri için gerekli önlemleri almak.
- f) (Değişik bend: 16.10.2009/27378 RG) Taşınan öğrencilerin öğle yemeklerini düzenli şekilde yiyebilmeleri için gerekli tedbirleri almak, yüklenicinin sözleşme hükümlerine uyup uymadığını günlük olarak kontrol etmek ve giderilemeyen aksaklıkları rapor hâlinde millî eğitim müdürlüğüne bildirmek.
- g) Merkez okullarda yapılan eğitsel etkinlikleri, taşınan öğrencilerin geldikleri yerleşim birimlerinde de olanaklar ölçüsünde yapmak.
- h) Taşınan öğrencilerin velileri ve köy muhtarları ile yakın ilişkide bulunarak okulla iş birliğini sağlamak için gerekli önlemleri almak.

- i) Servis araçları ile taşınan öğrencilerin, isim listelerine göre kontrol etmek.
- j) (Değişik bend: 16.10.2009/27378 RG) Araçların aylık çalışma programlarına göre hazırlanan puantaj cetvellerini her ayın sonunda millî eğitim müdürlüğüne göndermek.
- k) (Değişik bend: 16.10.2009/27378 RG) Taşıma işini yüklenenlerin ve taşıt sürücülerinin, 28/8/2007 tarihli ve 26627 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Okul Servis Araçları Hizmet Yönetmeliğine ve sözleşme hükümlerine uyup uymadığını günlük olarak denetlemek, aksaklıkları önlemek ve gidermek üzere gerekli tedbirleri almak ve giderilemeyen aksaklıkları rapor hâlinde millî eğitim müdürlüğüne bildirmek.
- l) Taşıma işini yüklenenlerin ve taşıt sürücülerinin isim ve adresleri ile aracın plâkasını bağlı bulunduğu jandarma karakolu veya emniyet müdürlüğüne bildirmek.
- m) Okul servis araçlarının arkasındaki “OKUL TAŞITI” tabelasının üst kısmına, okunabilecek şekilde ilçe millî eğitim müdürlüğüne sürücü hatalarının bildirileceği telefon numarasının yazdırılmasını sağlamak.
- n) Biri öğretim yılı başında olmak üzere öğretim yılı içerisinde taşınan öğrencilerin velileri ile en az üç toplantının yapılmasını sağlamak.

2.3.3. Değişik Ülkelerde Zorunlu Eğitim Süresi ve Öğrenci Taşınması

Bazı ülkelerde zorunlu eğitim konusu incelediğinde, temel eğitim süresi ve öğrencilerin taşınması konusunda detaylı olmasa da bir takım verilere ulaşılabilmektedir. Konuyla ilgili yapılan araştırmada elde edilen bilgiler aşağıda şu şekilde ifade edilmiştir (Kabaş, 2006: 38).

Nüfusuna oranla geniş bir arazi yapısına sahip olan Avustralya’da, aileler geniş alanlara yayılarak yaşamaktadırlar. 150.132 kilometrekare yüzölçümlü Orta Queensland’ın nüfusu 31.900 kişidir. Her kilometre kareye bir insan düşmektedir. Bu sebeple, bu ailelerde bulunan çocuklara “taşınabilir sınıf uygulaması” ile eğitim verilmektedir. Uygulama için kamyonların kasa kısımları sınıf sekline dönüştürülmüş

ve en az 10 çocuğun eğitim yapabileceği ortam hazırlanmıştır. Taşınabilir sınıf olarak kullanılan kamyonlarda biri yönetici ve biri öğretmen olmak üzere iki personel bulunmaktadır.

1978 yılından itibaren uygulanan bu projedeki “taşınabilir sınıfların” ihtiyaçları merkez komiteleri tarafından karşılanmaktadır. Dokuz bölgede yapılan bu uygulama başarılı bir şekilde devam etmektedir (Kabaş, 2006: 38).

Tüm Finlandiyalı vatandaşlar için zorunlu eğitim 10 yıldır (Türkoğlu, 1998: 205). Çok amaçlı okullarda ulaşım, yemek ve diğer kademelerinde eğitim parasızdır. Öğrencilerin okul masrafları belediyeler ve devletçe karşılanır (Türkoğlu, 1998: 203–205).

Fransa’da eğitim 6 yaşından 16 yaşına kadar zorunludur. İller, okul taşımacılığından sorumludur (Türkoğlu, 1998: 228).

Hollanda’da zorunlu eğitim 12 yıldır. Eğitim, geziler dâhil olmak üzere okul ders kitapları ve eğitsel araç-gereçlerin alınması gibi masraflar 16 yaşına kadar bütün öğrenciler için ücretsizdir (Türkoğlu, 1998: 266).

İspanya’da zorunlu eğitim 10 yıldır (MEB, EARGED, 2003). Kamu okullarında ilköğretim parasızdır. Yalnız, ailenin geliri ölçüsünde, öğrenciden yemek, ulaşım ve barınma masraflarına katılım istenebilir (Türkoğlu, 1998: 372).

İsveç’te zorunlu eğitim 9 yıldır. Araç-gereç ve yemekler ücretsizdir. Zorunlu eğitime devam eden çocuklar, belediyenin önerdiği okula gitmeyenler hariç, ücretsiz taşıma hizmetlerinden de yararlanır. Belediyeler öğrencilerin tüm eğitim ihtiyaçlarını karşılamak zorundadır (Türkoğlu, 1998: 407).

İtalya’da zorunlu eğitim 6 yaşında başlar 15 yaşında biter ve 9 yıldır (MEB, EARGED, 2003). Yönetim bölgelere ayrılmıştır. Bölgeler, okul araçlarının parasız verilmesinde, öğle yemeklerinde, ulaşımında, mesleki yönlendirmede belirli bir özerkliğe sahiptir (Türkoğlu, 1998: 427).

İzlanda’da zorunlu eğitim 10 yıldır. Öğrenciler genellikle bulundukları yörede, evlerine en yakın okula giderler (Türkoğlu, 1998: 455).

Yunanistan’da zorunlu eğitim 9 yıldır. Öğrenciler devlet okuluna gideceklerse çocuk oturduğu yere en yakın okulu seçmek zorundadır. Devlet okullarında eğitim ücretsizdir (Türkoğlu, 1998: 598).

Amerika Birleşik Devletleri, Yeni Zelanda, Avustralya gibi ülkelerde de taşınalı eğitim uygulanmaktadır (Büyükkaragöz, 1995: 109).

Almanya’da zorunlu eğitim 9 yıldır. Bazı şehirlerinde 10 yıldır (MEB, EARGED, 2003). Norveç’te zorunlu eğitim 10 yıldır (MEB, EARGED, 2004).

İngiltere ve Galler Bölgesi’nde zorunlu eğitim 11 yıldır. İlk ve orta öğrenim zorunludur (MEB, EARGED, 2004).

2.4. Taşınalı İlköğretimin Yasal Zemini ve Yapılış Yöntemi

Taşınalı ilköğretim 1994 yılına kadar çıkarılan emir ve genelgelerle yürütülmüş, 1994 yılında ortaya çıkan sorunları gidermek amacıyla "Taşınalı İlköğretim Yönergesi" yürürlüğe konulmuştur. Uygulamanın daha etkin ve verimli yürütülmesi, ülke genelinde ve beraberliğin sağlanması amacıyla hazırlanan "Taşınalı İlköğretim Yönetmeliği", 15 Nisan 2000 tarih ve 24021 sayılı Resmî Gazete’de, değişikliği ise 17 Ağustos 2000 tarih ve 24143 sayılı ile 27 Şubat 2004 tarih ve 25386 sayılı Resmî Gazete’lerde yayımlanmış ve taşınalı ilköğretim iş ve işlemleri, yönetmelik esaslarına göre yürütülmeye başlanmıştır.

Yönetmelik hükümlerine göre; öğrencisi taşınacak yerleşim birimleri ile taşıma merkezi ilköğretim okulları il ve ilçe millî eğitim müdürlüklerinde kurulan "Plânlama Komisyonu" tarafından, istatistik verilerine dayalı olarak belirlenmektedir. Buna göre, taşıma merkezi ilköğretim okuluna, hangi okul veya köylerdeki öğrencilerin taşınacağı plânlanır ve taşıma yapacak aracın özellikleri belirlenir (Taşınalı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği Madde: 5-6-7-8-9). İlçelerde yapılan plânlama, İl Millî Eğitim Müdürlüğü’nde kurulan "Değerlendirme Komisyonu" tarafından incelenir ve ilçeler arasında gerekli koordinasyon da sağlanarak son şekli verilir. Yapılan plânlama, valilik onayından sonra yürürlüğe konulur (Taşınalı İlköğretim Yönetmeliği, Madde: 10-11-12-13). Öğrencilerin taşınması, yürürlükteki ihale mevzuatına göre hizmetin satın alınmasıyla yapılır.

İhale sonucunda, taşıyıcılarla yapılan taşıma sözleşmelerine göre ilin o yıla ait taşıma gideri de belirlenmiş olur (Taşımalı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Md: 15–16). Ayrıca, plânlamaya ilişkin bilgi formları ile ihale sözleşmelerinin birer sureti Milli Eğitim Bakanlığı'na gönderilir.

Milli Eğitim Bakanlığı Taşımalı İlköğretim Yönetmeliği'nde yapılan son değişikliğe göre, taşınan okulun taşıma merkezi olan ilköğretim okuluna uzaklığı ve bir araçla yapılacak sefer sayısı yeniden düzenlendi. Yönetmeliğin "öğrencisi taşınacak okul ve yerleşim birimlerinin taşıma merkezi ilköğretim okuluna uzaklığının en az 2,5 en çok 30 km olmasına" ilişkin hüküm değiştirildi. Değişikliğe göre, öğrencisi taşınacak yerleşim yerinin taşıma merkezi ilköğretim okuluna uzaklığının iklim şartları ve yol güvenliğine göre en az 2 km olması esas alınacak. Gerektiğinde bu uzaklığın 1,5 kilometreye kadar indirilmesine Planlama Komisyonu karar verebilecek. Aynı yönetmeliğin "bir araçla birden fazla sefer yapılarak öğrenci taşınmaz" hükmü de değiştirildi. Buna göre, "normal öğretim yapan taşıma merkezi ilköğretim okuluna, aynı araçla birden fazla sefer yapılarak öğrenci taşınamayacak, fakat ikili öğretim yapılan taşıma merkezi ilköğretim okuluna sabahçı öğrenciler için bir, öğlenci öğrenciler için bir sefer olacak şekilde bir araçla en fazla iki sefer yapılarak öğrenci taşınabilecek" denilmektedir (Taşımalı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, madde 22).

Yönetmeliğe eklenen geçici bir maddeyle, "daha önce taşıma kapsamına alınmış olup 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu gereğince, büyükşehir belediyesi sınırları içerisine alınarak mahalleye dönüştürülen yerleşim yerlerine, belediyelerce toplu taşıma hizmetleri götürülünceye kadar taşımalı ilköğretim uygulamasına devam edileceği, bu hususun Planlama Komisyonu'nca takip edileceği" hüküm altına alınmıştır (Tebliğler Dergisi 2573: 2005).

2.5. Türkiye’de Zorunlu Eğitimin Tarihçesi

İlköğretim, bireye okuma-yazma öğretiminin yapıldığı ilk eğitim basamağı olduğu gibi, son eğitim basamağı da olabileceği için eğitim sistemimizde ayrı bir öneme sahiptir.

Osmanlı İmparatorluğunda Müslüman çocuklar için **Sıbyan** okulları ve **Medreseler** olmak üzere iki çeşit okul bulunmaktaydı. Bunlar parasız olup giderleri de bağlı oldukları vakıflar tarafından karşılanır, denetimi de dini makamlar tarafından yapılırdı. Eğitim etkinlikleri bir hayır işi, bir dini görev olarak görülürdü. Sıbyan okulları mahalle mektebi olarak da adlandırılırdı ve bugünkü ilköğretime karşılık gelirdi. Bu okullarda karma eğitim yapılır, eğitime başlama yaşı dörttü. Okuma yazma, Kur'anı Kerim, hesap ve dini bilgiler öğretilirdi (Kavak, 1997: 7).

II. Mahmut döneminde (1826) bir fermanla halka eğitimin yaygınlaştırılacağı duyurulmuştur. Osmanlı döneminde uzun yıllar ihmal edilen ilkokullar, 19. yüzyılın başlarından itibaren önem kazanmaya başlamıştır. Aynı dönemde bu amaca ulaşmak için yapılan tüm çalışmalara rağmen cumhuriyetin ilanına kadar ilkokulların ülke çapında yaygınlaştırılması sağlanamamıştır. Bu durumun en önemli sebebi Osmanlı İmparatorluğunun ekonomisinin basit tarıma dayalı olmasıydı. Tarım toplumlarında ise informal eğitim bireyler için yeterli olduğu için formal eğitim gelişmemektedir (Erden, 2007: 129).

1913'te çıkarılan "Tedrisat-ı İptadiyye Kanun-u Muvakkatı"nın (İlköğretim için geçici kanun) 1. maddesi "ilköğretimin zorunlu ve devlet okullarında ücretsiz sunulması" öngörmekteydi. İlköğretimin zorunlu olma özelliği 1924 Anayasasının 87. maddesinde yer almaktadır. Zorunlu eğitim beş yıl olarak uygulanmıştır. 1961 ve 1982 Anayasalarında da ilköğretimin zorunlu olduğu ifade edilmiştir.

İlköğretimin sekiz yıla çıkarılması 1946 yılında yapılan üçüncü Milli Eğitim Şurasında gündeme getirilmiştir. Fakat bu önerinin 1961 yılına kadar dikkate alınmadığı görülmektedir. 1961'de çıkarılan 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Yasası'na göre, ilköğrenimin 7-14 yaş arası olduğunu belirterek süresinin 8 yıl olduğunu belirtmiştir (Erden, 2007, 129). Bu kanunla öğrenim süresinin ilk 5 yılının İlkokullarda, geri kalan kısmının ise tamamlayıcı kurs ve sınıflarda olması zorunluluğunu getirdi. 222 Sayılı ilköğretim ve Eğitim Kanun' un getirdiği bu zorunluluk öğrenimin ilkokul (5 yıllık) kısmı uygulandı; ancak üç yıllık süresi bölge okullarının dışında uygulanamadı.

Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim 10. Milli Eğitim Şurası'ndan (1981) başlayıp 15. Milli Eğitim Şurası'na (1996) uzanan bir süreçte akademik düzeyde tartışılmıştır. 1971–1972 öğretim yılında pilot uygulaması başlatılarak 1973 yılında çıkan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile 8 yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim ilkesi konulmuştur. 1971- 1972 öğretim yılında 16 ilde 18 okulda deneme amacıyla başlatılan bu ilköğretim uygulaması daha sonra terk edildi. Ancak 1981-1982 Öğretim yılında 6 ilde 10 okulda tekrar ilköğretim uygulamasına geçildi (Erden, 2007: 129).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanun'un 7. ve 22. maddelerinde 1983'te çıkarılan 2842 sayılı kanunla yapılan değişiklik ile temel eğitime İlköğretim denilerek İlköğretim 6–14 yaşarındaki çocukların eğitim ve öğrenimini kapsar. İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır, şeklinde yapılan değişiklikle 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim kanunun 3. maddesi 1983'te çıkan 2917 sayılı kanunla yapılan mecburi ilköğretim çağı 6–14 yaş grubundaki çocukları kapsar, şeklindeki değişiklikle ilköğretim 6–14 yaşlarındaki çocuklara zorunlu kılınmıştır. Ancak 2917 sayılı yasaya ortaokullar planlı bir şekilde ve yeterli düzeyde yurt sathına yaygınlaştırıldıktan sonra kanunla ayrıca belirleninceye kadar ilköğretim sadece ilkokul bölümü zorunludur şeklinde geçici madde konularak ilköğretimin sadece ilkokul kısmı zorunlu eğitim kapsamına alındı.

12. Milli Eğitim Şurası'nda (1988) yer alan sekiz yıllık temel eğitim konusu, Mayıs 1996 da gerçekleştirilen 15. Milli Eğitim Şurası'nın en tartışmalı tavsiye kararı olarak kabul edilmiştir. Ancak ardından kurulan 54. hükümet bu kararı programına almamıştır. Bunun üzerine toplanan MGK, uygulamayı zorunlu görmüş, bu nedenle de eğitim siyasi bir boyut kazanmıştır. Ülke gündeminde uzun bir süre yerini korumuştur. Oysa milli eğitim bakanlığındaki teşkilatlanmalar yıllardır sekiz yıllık temel eğitime uygun olarak işlemekteydi. Yasanın kabulünden önce, mevcut ilkokulların ve ortaokulların ek derslik ve tesisleri yapılarak kademeli bir şekilde ilköğretim okullarına dönüştürülmesi sağlanmıştır. 1996–1997 öğretim yılında 1 milyon 162 bin 286 öğrenci ilkokuldan mezun olmuştur. Bu mezunlardan 796. 783'ü (% 68,3) ortaokullara kayıt yaptırmıştır. Yani toplumda bir anlamda temel eğitime geçiş için hazır durumdadır (Recepoğlu, 2006: 30).

Bu aşamaları geçiren sekiz yıllık temel eğitim, 55. Hükümet tarafından kesin olarak kabul edilmiş ve 1997–1998 öğretim yılında uygulamaya konulmuştur. Uygulamanın yaygın ve hızlı olabilmesi için, özellikle okul kampüslerine ve okullardaki eğitim kadrolarına önem verilmiştir. Bu dönemden itibaren hızlı bir şekilde kapasite artırma çalışmaları başlamıştır (Receptoğlu, 2006: 30).

Uzun süren kesintili/kesintisiz zorunlu ilköğretim tartışmalarından sonra TBMM'nin kabul ettiği 4306 Sayılı "İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu, Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.3.1998 Tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda değişiklik yapılması ve Bazı Kâğıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun" gereği 1997– 1998 öğretim yılından itibaren ülke genelinde sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretime geçilmiştir.

Tablo 1: Yıllara ve Konularına Göre Milli Eğitim Şuraları

(Kabaş, 2006: 20)

MİLLÎ EĞİTİM ŞURALARI		
SAYISI	TARİHİ	ELE ALINAN TEMEL KONULAR
1. Şura	1930	3 sınıflı köy okullarının 5 sınıfa çıkarılması Her 200 ilkokul mezunu bulunan yerde mesleki ve teknik kurs ve okulların açılması
2. Şura	1940	Sanat ticaret okulları programlarının iş hayatına uyacak biçimde düzenlenmesi. Bu okullarda atölye ders saatlerinin artırılıp kültür derslerinin azaltılması
3. Şura	1943	Türk ahlakının ilkelerinin belirlenmesi Tarih ve anadili öğretimi
4. Şura	1949	İlkokul programlarının incelenmesi. İlkokullarda tarih coğrafya yurttaşlık bilgisi öğrenimi. Orta programı liselerin 4 yıla çıkarılması.
5. Şura	1953	Okul öncesi eğitim ve öğretim sorunları. Özel eğitime muhtaç çocukların sorunları.
6. Şura	1957	Meslek ve teknik eğitim. Halk eğitimi.
7. Şura	1962	İlk ve ortaokul ilişkileri. Teknik öğretim. Lise programları.
8. Şura	1970	Eğitim sisteminin biri ötekine dayalı üç öğretim düzeyinden oluşması. İlköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim düzeyleri arasında yatay ve dikey geçiş esaslarının belirlenmesi.
9. Şura	1974	Ortaöğretim sorunları. Ortaöğretim kurumlarında hem mesleğe hem de yükseköğrenime, hayata, iş alanlarına hazırlayan programlara yer verilmesi. Ortaöğretimde ders geçme ve kredi düzeni.
10. Şura	1981	Eğitim sisteminin bütünleştirilmesi. Eğitim sisteminin her düzeyinde mesleki ve teknik eğitime ağırlık verilmesi. Yatay ve dikey geçişler. Temel eğitimden ortaöğretime geçişte yöneltme. Yükseköğretime geçişte öğrencinin ilgi ve isteği yetenekleri. Ortaöğretimdeki başarısı ve izlediği program türünün birlikte dikkate alınması. Tek tip fakat çok amaçlı lise esası. Öğretmen yetiştirme. Türk dilinin öğrenimine ağırlık verilmesi. Programlarda Atatürkçülük konuları.
11. Şura	1982	Öğretmen yetiştiren kuruluşların üniversiteye bağlanması. Eğitim uzmanlarının yetiştirilmesi. Uzmanlık eğitimi yapacak öğretmenlere çeşitli imkanlar (maaş, izin vs.
12. Şura	1988	Eğitim sistemi, Yükseköğretim, Öğretmen yetiştirme. Eğitimde yeni teknolojiler. Türkçe ve yabancı dil eğitim ve öğretimi. Eğitim finansmanı.
13. Şura	1990	Yaygın Eğitim.
14. Şura	1993	Okul öncesi eğitim, Eğitim Yönetimi
15. Şura	1996	İlköğretimde yönlendirme. Ortaöğretimde yeniden yapılandırma. Yükseköğretime geçiş. Eğitim finansmanı.
16. Şura	1999	Mesleki ve Teknik Öğretim.

Özellikle 15. Milli Eğitim Şurası (1996) taşınalı ilköğretim için önem taşır. Şura'da "küçük yerleşim birimlerindeki öğrencilerin 8 yıllık zorunlu ilköğretimden

yararlanabilmesi için taşınmalı, yatılı ilköğretim bölge okulu, pansiyonlu ilköğretim okulu sistemlerinden yararlanılmalıdır” kararı alınmıştır (Kabaş, 2006: 20).

Eğitim; 1963 yılından itibaren kalkınma planlarında da yer tutmaya başlamıştır. 7. ve 8. kalkınma planları döneminde (1995- 2005) sekiz yıllık eğitime yer verilmiş ve bu planlar dönemi sonunda ise sekiz yıllık zorunlu eğitimde % 100 okullaşma hedeflenmiştir (Kabaş, 2006: 21).

2.6. Taşınmalı Eğitimin Uygulanması

Okulu bulunmayan, nüfusu az ve dağınık yerleşim birimlerindeki ilköğretim çağına gelmiş çocuklar ile birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan okullarda bulunan öğrencilerin, daha kaliteli eğitim-öğretim imkânına kavuşturulması, eğitimde fırsat ve olanak eşitliğinin sağlanması, sekiz yıllık zorunlu ve kesintisiz ilköğretimden herkesin eşit şekilde yararlanması amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretim Genel Müdürlüğü’nce “Taşınmalı İlköğretim Uygulaması” başlatılmış ve ülke geneline yaygınlaştırılmıştır (<http://meb.gov.tr/iogm.gov.tr>).

1989- 1990 öğretim yılında Kırklareli İli’nde 3, Kocaeli İli’nde 2 merkez okulda pilot uygulama mahiyetinde başlatılan taşınmalı ilköğretim uygulamasının yararlı olduğu tespit edildiğinden uygulamanın yaygınlaştırılmasına karar verilmiştir. 1990–1991 öğretim yılında 9 ilde yapılan taşınmalı ilköğretime gösterilen ilgi ve talep üzerine hızlı bir şekilde yaygınlaştırılmış, 2008- 2009 öğretim yılında ise 80 ilde uygulama devam etmektedir. 2004 Ocak ayından itibaren taşınan öğrencilere öğle yemekleri verilmeye başlanmıştır (<http://meb.gov.tr/iogm.gov.tr>).

4306 sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle, zorunlu öğrenim çağında bulunan çocukların okullaşması yönünde hızlı bir gelişme sağlanmıştır. Özellikle kırsal kesimlerde yatılı ilköğretim bölge okulu ile pansiyonlu ilköğretim okulu yapımına ağırlık verilmiştir.

Aşağıdaki tablodan görüldüğü üzere 2008–2009 eğitim-öğretim yılında 80 ilde 34519 yerleşim biriminden 683.415 öğrenci 5.851 merkez okula günü birlik taşınarak eğitim-öğretim yapmaktadır (<http://meb.gov.tr/iogm.gov.tr>).

Tablo 2: Taşınalı İlköğretim Uygulamasının Yıllara Göre Gelişimi (Türkiye Geneli)

ÖĞRETİM YILLARI	İL SAYISI	İLÇE SAYISI	MERKEZ OKUL SAYISI	TAŞINAN OKUL VE YERLEŞİM BİRİMİ SAYISI	TAŞINAN ÖĞRENCİ SAYISI
1989-1990	2	-	5	12	305
1990-1991	9	35	78	258	3.289
1991-1992	29	160	408	1.094	18.256
1992-1993	43	325	938	2.371	53.676
1993-1994	56	537	1.653	4.416	84.263
1994-1995	57	493	1.630	4.683	74.981
1995-1996	62	557	2.182	5.994	95.554
1996-1997	64	576	2.336	7.502	120.998
1997-1998	72	740	4.803	18.213	281.833
1998-1999	75	810	5.697	27.081	521.218
1999-2000	75	812	5.633	27.994	635.041
2000-2001	76	791	5.249	25.967	607.918
2001-2002	78	801	5.373	27.665	636.508
2002-2003	79	814	5.424	28.044	661.757
2003-2004	79	812	5.634	28.493	642.133
2004-2005	80	814	5.651	29.245	669.487
2005-2006	80	807	5.742	30.383	667.537
2006-2007	81	805	5.843	31.076	694.520
2007-2008	81	798	6.164	31.874	692.369
2008-2009	80	802	5.851	34.519	683.415
2009-2010	80	752	5.754	39.559	667.475

Kaynak: <http://meb.gov.tr>

Tablo 3: Taşınalı Eğitim İstatistik Ve Ödenek Formu

OKULU OLUP ÖĞRENCİSİNİN TAMAMI TAŞINAN		OKULU OLUP 4.5.6.7 VE 8.SINIF ÖĞRENCİLERİ TAŞINAN		OKULU OLUP 6,7 VE 8.SINIF ÖĞRENCİLERİ TAŞINAN		TOPLAM TAŞINAN YERLEŞİM BİRİMİ VE OKUL SAYISI
OKUL SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI	OKUL SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI	OKUL SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI	
13365	233369	5716	79848	11122	168650	39559
TAŞIMALI EĞİTİMDE DERSLİK SAYILARINA GÖRE ÖĞRENCİSİ TAŞINAN OKUL SAYISI		TAŞINAN ÖĞRENCİ SAYISI				
1 DERSLİKLİ	9822	SINIFLAR	KIZ	ERKEK	TOPLAM	
2 DERSLİKLİ	7909	1. SINIF	26.974	27.881	54.855	
3 DERSLİKLİ	2079	2. SINIF	25.613	27.556	53.169	
4 DERSLİKLİ	591	3. SINIF	27.001	28.640	55.641	
5 DERSLİKLİ	923	4. SINIF	35.061	36.611	71.672	
6 DERSLİKLİ	155	5. SINIF	35.042	36.441	71.483	
7 DERSLİKLİ	29	6. SINIF	62.409	65.025	127.434	
8 VE ÜZERİ DERSLİKLİ	622	7. SINIF	58.552	62.623	121.175	
TOPLAM	22130	8. SINIF	53.319	58.727	112.046	
BOŞ LOJMAN SAYISI	4728	GENEL TOPLAM	323.971	343.504	667.475	
BİR ÖĞRENCİNİN ÖĞRETİM YILI TAŞIMA MALİYETİ	641,19	YEMEK VERİLEN ÖĞRENCİ SAYISI			597.805	
BİR ÖĞRENCİNİN ÖĞRETİM YILI YEMEK MALİYETİ	315,05	YEMEK VERİLEN İŞ GÜNÜ SAYISI			177	
TOPLAM MALİYET	956,24	TOPLAM TAŞIMA YAPAN ARAÇ SAYISI			41.601	

Kaynak: <http://meb.gov.tr>.

Yukarıda verilen tablo 3'te (2009- 2010 verilerine göre) görüldüğü gibi taşınan kız öğrenci sayısı 323.971, taşınan erkek öğrenci sayısı ise 343.540'tır. İkili

eğitim yapılan okullarda öğle yemeği verilmediğinden taşınan öğrenci sayısı toplam 667,475 iken öğle yemeği verilen öğrenci sayısı 597.805'tir. Bir öğrencinin son öğretim yılında 177 iş günü için taşıma maliyeti 641,19, yemek maliyeti ise 315, 05 TL'dir. Bir öğrencinin öğretim yılı toplam maliyeti ise 956,24 TL'dir. Bir öğrencinin toplam yıllık maliyeti toplam iş günü sayısına bölündüğünde ise bir öğrencinin günlük maliyetinin 5,40 TL olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4: Taşınalı İlköğretim Uygulamasında Yıllara Göre Yemek Verilen Öğrenci Sayısı

Dönem	Öğle Yemeğinden Yararlanan Öğrenci Sayısı
2004 Ocak- Haziran	569.050
2004- 2005	574.891
2005- 2006	589.201
2006- 2007	601.760
2007- 2008	608.877
2008- 2009	595. 691
2009- 2010	597. 805

Kaynak: <http://meb.meb.tr>

Kırsal kesimde yaşadıkları göz önünde bulundurulduğunda, düzenli beslenme alışkanlığı bulunmayan ve maddi olanaklar açısından yeterli gelire sahip olmayan, çoğu kez kahvaltı bile yapmadan okula gelen bu ailelerin çocuklarına öğle yemekleri ile birlikte “ara öğün” olarak “beslenme saatlerinde” de yemek verilmesi olumlu bir yaklaşım olacaktır.

Bilindiği üzere ikili eğitim yapan okullarda öğrencilere öğle yemeği verilmemektedir. İkili eğitim yapılan okullarda da beslenme ve öğle zamanlarında yemek verilmesi yoksul aileler açısından rahatlatıcı bir yaklaşım sergileyecektir.

Tablo 5: Taşımali Öğretmen İstatistiği Bilgileri

Dönem	İl Sayısı	Öğretmen Sayısı
2005 Eylül- Aralık	9	124
2006- 2007	4	145
2007- 2008	-	-
2008- 2009	1	19

Kaynak:<http://meb.gov.tr>

Taşımali öğretmen tablosuna bakıldığında ilk uygulandığı 2005 yılında taşınan öğretmen sayısı 124 iken, 2009 yılında 19'a düşmüştür. Uygulanan il sayısı ilk yılda 9 iken, 2008- 2009 döneminde ise 1'e düşmüştür. Aslında sistemin uygulanmasıyla taşımali ilköğretimlerde branş öğretmenleri alanındaki eksikliğin giderilmesi amaçlanmıştır. Taşımali İlköğretimlerin bazılarında II. kademedeki sınıflar birer şubeden ibarettir. Burada görev almış branş öğretmenler (Matematik, Fen ve Teknoloji, Teknoloji ve Tasarım, Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Beden Eğitimi) girdikleri ders saati azlığından dolayı maaş karşılığı saatleri bile dolduramamaktadır. Maaş karşılığını doldurmayan öğretmenlerin ikinci bir okula taşıma yoluyla görevlendirilmesi oldukça olumlu gelişmelere neden olacaktır.

Taşıma giderleri genel bütçe ödenekleriyle 4306 sayılı yasa kapsamında sağlanan gelirler, özel idare bütçelerinden ayrılan ödenekler ve yerel olanaklarla toplanan bağış yardımlardan sağlanan gelirlerden karşılanmaktadır.

Yemek giderleri; başbakanlık sosyal yardımlaşma ve dayanışma fonundan karşılanmaktadır (<http://meb.gov.tr/iogm.gov.tr>).

2.7. Taşımalı Eğitimin Gerekçeleri

Taşımalı eğitimin gerekçeleri; eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, kaliteli eğitim, ekonomik nedenler, sosyo-kültürel nedenler, yerleşim alanlarının dağınıklığı ve iç göçler olarak belirlenmiştir.

2.7.1. Eğitim ve Öğretimde Fırsat ve Olanak Eşitliğinin Sağlanması

Anayasamızda zorunlu olmasına rağmen, ilköğretim çağı çocuklarının okullaşmasında hedeflere %100 ulaşılmadığı görülmektedir. Nüfusu 250'nin üzerinde pek çok köyümüze okul açılmamış ve öğretmen gönderilememiştir.

Doğu illerimizde ilköğretimde okullaşma ve kadınlar arasındaki okur-yazarlık oranı ülke ortalamasının altında kalmaktadır. 1993 yılı verilerine göre; her köy okuluna ortalama iki derslik ve iki öğretmen düşmektedir. Öğretmenlerin bölgelere ve yerleşme birimlerine göre dağılımlarında denge sağlanmadığı, 6000 kadar ilkokul binasının geçici olduğu ve birçoğunun da çeşitli yönlerden yetersiz kaldığı, dersliklerin bir kısmının harap ve eğitim ilkelerine uygun olmadığı da bilinmektedir (Kaya, 1993: 32).

Yeterli nüfus ve öğrenci mevcudunun olmaması sonucu bazı yerleşim birimlerindeki okullar “İlköğretim Kurumlarının Amaçları ve Kapatılması Hakkındaki Yönerge” gereğince kapatılarak eğitim öğretim hizmeti götürülememektedir. Böylece eğitimde fırsat ve imkân eşitliği de sağlanamamaktadır.

Özellikle kırsal kesimde, vatandaşların isteklerine uyularak az sayıda öğrenci için; yeterli bina, tesis ve öğretmenden mahrum olunmasına rağmen, ilköğretim okulları açılabilir. Bu okullarda, kalkınma için gerekli nitelikli insan gücünün istenilen seviyede yetiştirilmesinde güçlükler çekildiği görülmektedir.

Nüfusu az ve dağınık olan yerleşim birimlerine eğitim hizmetlerinin yeterli bir şekilde götürülmesi eğitim ekonomisi açısından pahalıya mal olmakta ve maliyeti azaltma çabasının ise hizmetin niteliğinin düşmesine sebep olduğu bilinmektedir. Bu nedenle, eğitimde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması ve eğitimde kalitenin

yükseltilmesi, taşınmalı ilköğretimi gerektiren nedenlerden biri olmuştur (MEB, 1994).

1739 sayılı yasanın V. Bölümünün Fırsat ve Olanak Eşitliği maddesine göre;

Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve olanak eşitliğini sağladığı; maddi olanaklardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımların yapılacağını; özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirlerin alındığını belirtmiştir.

Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak sosyal devlet olmanın şartları arasında yer almaktadır. Sosyal devletler eğitimde fırsat eşitsizliğini en aza indirgeyebilmek için sürekli gayret içinde olmuşlardır (Kılıç ve Tanman, 2000: 4).

“Genel olarak ‘fırsat eşitliği’ kavramı, kaynaklara ulaşabilme ve onlardan yararlanabilme eşitliğidir. “Eğitimde fırsat eşitliği” kavramı ise, eğitimsel kaynaklara özellikle demokratik toplumlarda, hiçbir ayırım yapılmaksızın herkesin gizilgüç ve yeteneklerini en uygun bir biçimde geliştirmede eğitim hizmetlerinden eşit ölçüde ulaşabilme ya da onlardan yararlanma eşitliğini ifade eder. Başka bir deyimle, kaynaklardan yararlanmaya sahip olmalarıdır” (Tezcan, 1997: 94).

Yapılan araştırmalar ve pilot çalışmalar sonucunda taşınmalı eğitimi gerektiren nedenler parasal ve eğitimsel olarak iki grupta incelenmiştir (Büyükkaragöz ve Şahin, 1994: 25). Bireyler doğup, büyüdüğü sosyo-ekonomik ve kültürel çevre açısından farklı özelliklere sahiptir. Sosyo-ekonomik ve kültürel çevreden kaynaklanan bu farklılığı bir ölçüde ortadan kaldıracılabilmek ve öğrencilerin eşit eğitim koşullarına kavuşmalarını sağlayabilmek açısından Türk Milli Eğitim’i temel ilkeler belirlemiştir. Eğitimde fırsat eşitliği, öncelikle çeşitli okullara girebilmede bireyin eşit şansa ya da koşullara sahip olmasıdır.

Eşit fırsat aynı zamanda herkese başarıma şansının verilmesidir. Eğitimde fırsat eşitliğinin daha genel bir tanımı yapacak olursak; her öğrencinin sahip olduğu yetenek ve gizilgücü en üst düzeye çıkarabilmede eşit şansa sahip olmasıdır (Kabadayı, 1992: 22). Eşitlik kavramı; başlangıç noktası, işleminden geçme ve nihai bir hedef ile açıklanabilir. Başlangıç noktası, bireylerin eğitimlerine eşit durumda

başlamalarıdır. Kuşkusuz bireylerin genetik yapıları farklı olacağı için bu durumu sağlamak güçtür. İkinci olarak; işlemde geçme, bireylerin tümünün kanunlar karşısında eşit haklara sahip olması, okul öncesi ve örgün eğitimde benzer muamele edilmesini gerektirmektedir. Öte yandan, eğitimde fırsat eşitliğine ulaşılması gereken son hedef olarak bakılabilir. Çünkü eğitim politikalarının oluşturulması sırasında öğrencilerin eğitime katılmaları için önlemler alınması gerekmektedir (Kabadayı, 1992: 22).

Eğitimde fırsat eşitliği sadece, eşit okullar anlamına gelmemelidir. Eşit etkili okullar anlamına gelmesi gerekir. Çünkü bu anlamda farklı sosyal yapıdan gelen çocukların bu farklılıklarının üstesinden gelinmesi amaçlanmaktadır. Bu şekilde çocuklara yapılacak eğitimsel müdahale de farklılaşacaktır. Bu durum özellikle avantajlı öğrencilere daha etkili öğrenme yaşantılarının sağlanmasını, eşitsiz muamele edilmesini gerektirmektedir. Olanak ya da fırsat kavramının kapsadığı değişkenler ise aşağıda verildiği gibi sıralanabilir (Kabadayı, 1992: 21):

Öğrenci ailesinin ekonomik durumu, okul harçları, okula olan coğrafi uzaklık, okulun olanakları, kütüphane, laboratuvar ve ders kitaplarının sağlanması gibi okuldaki fiziki değişkenler.

Çocukların eğitimi ile ilgili olarak ailenin öğrenmeye karşı genel tutumu, evin psikolojik değişkenleri.

Öğretmenlerin yeterliliği, öğrencileri güdülemesi,

Ders dağıtımında herhangi bir konuya ne kadar zaman ayrıldığı, öğretmenin verdiği zaman ve önem gibi değişkenler (Işık ve Maya, 2003:3). Eşitliğe ulaşmada karşılaşılan engeller analiz edilirse, bunların fiziki ve psikolojik olarak iki tür olduğu görülmektedir. İşte fırsat ve imkân eşitliği İlkesi'nden hareketle, eğitimde fırsat ve imkân eşitliğini sağlamak, niteliği artırmak, maliyeti azaltmak ve eğitimi yaygınlaştırmak düşüncesi taşınmalı eğitim uygulamasını gündeme getirmiştir.

Taşınmalı ilköğretim; “nüfusu az ve dağınık yerleşim birimlerinde, ilköğretim okulu bulunmayan ya da birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan ilköğretim okullarındaki öğrencilerin, taşıma merkezi ilköğretim okullarına taşınarak öğrencileri fırsat eşitliğinden yararlandırmak ve onlara daha nitelikli öğrenim olanağı sağlamak

amacıyla yapılan bir uygulamadır” (Taşımali İlköğretim Kurumları Yönetmeliği). Bu amaçla, MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü'nce 24.06.1994 tarihinde hazırlanan 5959 sayılı Taşımali İlköğretim Yönergesi ve daha sonra 15.04.2000 tarihinde hazırlanan Taşımali İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, 4306 sayılı Yasa gereğince Zorunlu Eğitim uygulamalarının bir uzantısı olarak, Eğitimde Çağı Yakalama 2000 Projesi ile 1998–1999 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Ayrıca X. ve XI. Milli Eğitim Şurası'nda taşımali ilköğretime ilişkin öneriler de taşımali ilköğretim uygulamasının başlatılmasında önemli bir yere sahiptir (Işık ve Maya 2003: 5).

1997 Ağustos'unda 4306 sayılı “Zorunlu Temel Eğitim Kanunu” kabul edilmiş ve temel eğitim sekiz yıla çıkarılmıştır. Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitime geçiş, ilköğretimdeki kız çocuklarının sayısını önemli ölçüde arttırmıştır. Bu artışta özellikle taşımali eğitimin önemli etkisi olmuştur.

İlköğretim sekiz yıla çıkarıldıktan sonra kız çocuklarının net okullaşma oranı %75.61' den %91,8' e çıkmıştır. Kırsal alanlardaki kızların eğitimi en önemli artışı gerçekleştirmiştir. Kırsal alanlarda kesintisiz olarak geçilen temel eğitimin ikinci basamağının ilk yılı olan 6. Sınıfa geçiş oranı, programın uygulandığı ilk yılda kızlar için %162 oranında bir artış göstermiş, ondan sonra da artmaya devam etmiştir.

2.7.2. Kaliteli Eğitim

Okullarda öğrenciler, birbirlerinden ve öğretmenlerden karşılıklı olarak etkileşmektedir (Boğuslu, 2007: 6) Tek öğretmenli okullarda, yani köy ilkokullarında öğrenciler sayıca çok az ve dışarıda geçen zamanları da -genellikle- birlikte olduğundan, öğrenci etkileşimi yetersiz kalmaktadır. Sonucunda öğrenme, istenilen düzeyde gerçekleşmemektedir. Çünkü öğrenme, karşılıklı bir etkileşme olup, öğrenme için etkileşim zorunlu bir koşuldur (Sönmez, 1986: 170).

Öğrencisi az olan sınıflarda öğretmen kendini yeterince derse verememektedir. Kendini derse veremeyen öğretmen, öğrencilerini etkileyememekte, bunun sonucunda öğretim ve öğrenme gerçekleşmemektedir. Çünkü öğretim birinci derecede öğretmen ve öğrencilerin -karşılıklı- etkileşimi ile oluşmaktadır (Alıcıgüzel, 1979: 30) Öğrencisi az olan okullarda öğrenciler, aynı zamanda “toplumsal” yönden

de gelişmemektedir. Çünkü diğer kişi ve çevreyle etkileşime girilmeden toplumsallaşma olamaz (Sönmez, 1986:171).

Tek öğretmenli okullar, genellikle şehir merkezlerinden uzak köylerde, mezralarda bulunmaktadır. Öğretmenler ise, ne köylere gitmek, ne de köylerde çalışmak istemektedir. Başka bir deyimle öğretmenler, kırsal bölgelerde çalışma arzusu göstermemekte, şehir ilkokullarında ya da geliş-gidiş yapılabilecek okullarda görev yapmak istemektedirler. Köylerde çalışmak istemeyen öğretmenler, köylere gitmemek ya da şehir yakınlarındaki okullara atanabilmek için her çareye başvurmakta, ancak çabalarının sonuçsuz kalması durumunda köylere gitmektedirler (Alıcıgüzel, 1979: 125).

Tek öğretmenli köylere gönderilen öğretmenler, genellikle aday öğretmen olup, ne “öğretmenlik” ne de “yöneticilik” konusunda yeterli bilgiye sahip değildirler. Her şeyi deneme-yanılma yoluyla öğrenmektedirler. Bu durum, köydeki bir öğrencinin en az iki-üç deneyimsiz öğretmenin elinden geçmesi, başka bir deyimle en az iki-üç öğretmene denek olup, ona meslek öğretmesi demektir ki, bu durum, öğrenci başarısızlığında ve okula karşı tutumların değişmesinde önemli bir etkidir (Alıcıgüzel, 1979: 125).

Her şeyi “deneme” yoluyla öğrenen öğretmenler, mesleğe ısınmamaktadır. Dolayısıyla, mesleğe ısınamayan öğretmenler, kısa zamanda meslekten soğumakta ve çeşitli çıkış yolları aramaktadır. Bu durum ise, öğretmenlerin tayinlerini kent merkezlerine yaptırmak için siyasi partilere olan yakınlığını ya da bağlılığını arttırmaktadır (Boğuşlu, 2007: 7).

Tek öğretmenli köylerin hepsi “birleştirilmiş sınıf”tır. Yaygın kullanımıyla “birleştirilmiş sınıf” beş sınıfın bir arada okuması demektir. Bu okullara atanan öğretmenler, genellikle aday olduklarından, birleştirilmiş sınıflar konusunda yeterli “bilgi”ye sahip olsalar bile, yeterli “görgü”ye sahip değildir. Durum böyleyken, “beş sınıfla bir arada eğitim olur mu?” diyenlerin, başka bir deyimle, birleştirilmiş sınıf uygulamasına karşı olanların, taşımalı eğitime neden karşı oldukları anlaşılamamaktadır (Boğuşlu, 2007: 7).

Tek öğretmenli köylerde görev yapan öğretmenler çevreleriyle bütünleşememekte, büyük bir “yalnızlık” duygusu içinde bulunmaktadır. Bu durum, onların ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkiler yapmaktadır. Öğretmenler, bu nedenin de etkisiyle, mesleğe ısınma süresi içinde, meslekten soğumaktadır (Koçak, 2000: 21).

Çevresiyle bütünleşemeyen öğretmenler, hafta sonlarını genellikle ilçe ya da şehir merkezinde geçirmektedir. Başka bir deyimle öğretmenler, cuma ve pazartesi günlerinin bir kısmını şehirde geçirmektedir. Bu durum ise, öğretim süresinin azaltılması demektir (Koçak, 2000: 21). Yönetimin temel unsurlarından birisi de “denetim” ilkesidir. Çalışanların hiç olmazsa birinci sicil amirlerinin gözetim ve denetimi altında görevlerini yapmaları gerekir. Donanımlı bir yöneticinin – günlük, haftalık ve aylık olarak; özellikle planlama, örgütleme, koordinasyon (eşgüdüm) ve etkili bir denetim- sağlaması durumunda verimin çok daha yüksek olacağı kuşkusuzdur. Oysa birleştirilmiş sınıflı okullarda bu durum hemen hemen hiç söz konusu olmamaktadır. Çünkü çoğu yerde okullar tek öğretmenlidir. Bu okullarda öğretmen hem o okulun yöneticisi hem de öğretmenidir. Birden fazla öğretmeni olan okullarda ise yetkili sadece “müdür yetkili” konumunda olduğu için yönetim alanında etkili olduğunu söylemek pek mümkün olmamaktadır.

Hiçbir birleştirilmiş sınıflı okulda hizmetli ve memurun olmadığını da göz önünde bulunduracak olursak; yetkili kişinin aynı zamanda temizlik, soba yakılması, vb. işleriyle de uğraştığı ve bu nedenle de eğitim – öğretime ayırdığı zamanın daha azaldığı görülmektedir. Her gün yöneticinin denetimi altında eğitim etkinliklerini yürütmesi gereken öğretmen yılda bir kez il merkezinden gelen İlköğretim müfettişleri tarafından denetlenmektedir. Birleştirilmiş sınıf uygulamasının yapıldığı yerlerde çoğu zaman öğretmenin köyde ikamet etmesi bile yöneticiler tarafından yeterli bulunmuş, eğitim ve öğretim faaliyetleri ikinci sırada tutulmuştur.

Birleştirilmiş sınıflı köy okullarındaki başarısızlık sebepleri konusunda şunlar belirlenmiştir (Tekışık,1968: 20–23):

1. Birleştirilmiş sınıflarda çalışan öğretmenlerin dersleri iyi planlayamaması,
2. Birleştirilmiş sınıfların yönetimindeki yöntem-teknik belirsizliği,

3. Öğretmen adaylarının birleştirilmiş sınıfı idare edecek şekilde yetiştirilemeyişi,
4. Öğretmenin işbaşında yetiştirilemeyişi ve teftiş sistemindeki bozukluk,
5. Birleştirilmiş sınıflı okullarda öğrenci sayısının çokluğu,
6. Birleştirilmiş sınıflı okullarda bina yetersizliği,
7. Birleştirilmiş sınıflı okullarda ders araç-gereç yetersizliği,
8. Çevreden gelen sebepler,
9. Öğrenci devamsızlığı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eğitim ve öğretimde, başarının en önemli unsuru öğretmendir. Öğretim programları, yöntem ve teknikler, araç ve gereçler, öğretimi geliştirmek için önemli olmakla birlikte, öğretmenin canlı kişiliği eyleme konulmadıkça, ya hiç, ya da çok az bir sonuç alınabilmektedir (Alıcıgüzel, 1979: 30).

Köyden kente göç nedeniyle küçük köy okullarının en kısa zamanda kapanacağı düşüncesiyle, özellikle kırsal kesimdeki okulların birçoğunun periyodik onarımları yapılmamakta, binalar harap ve eğitime uygun değildir. Buralarda eğitimin kalitesi çok düşük olmaktadır (Boğuşlu, 2007: 8).

2.7.3. Ekonomik Nedenler

Az gelişmiş ülkelerin temel özelliklerinden biri, doğurganlığın yüksek olmasıyla, aşırı nüfus artışıdır. Nüfus artış oranı, gelişmiş ülkelere fazladır. Gizli ve açık işsizlik oranı yüksektir (Tezcan, 1981: 200). Tarım alanının sabit olduğu ve artan nüfusu da sanayiye kaydırılamadığı için, köyden kente göç edilmektedir (Kumbaracıbaşı, 1978: 257). Göç edenler, ilk ya da ortaokulu bitirmiş olup, kentlere ya iş aramak için ya da öğrenimlerine devam etmek amacıyla gelirler. Kente gelenlerin köylerine geri dönmemesi ve göçlerin de sürmesi nedeniyle, kırsal kesimdeki öğrenci sayısı giderek azalmakta, sonuçta ilköğretimde göç edenler, ilköğretim (ilkokullarda) atıl kapasite meydana gelmektedir (Tezcan, 1981: 200).

Ülkemizde küçük yerleşim birimlerinin çok ve dağınık olması, eğitim ve öğretim hizmetlerinin yaygınlaştırılmasını güçleştirmektedir (Büyükkaragöz, 1995:

38). Örneğin; ilköğretimdeki bina sorununun, uzun yıllar çözülememesindeki temel nedenin, yerleşim, birimlerinin küçük, dağınık ve çok oluşundan kaynaklandığı; hatta kırsal alanda bugün bile, bazı bölgelerde birkaç hanelik yeni yerleşim birimlerinin (Diyarbakır örneği gibi) oluştuğu söylenebilir. Buralardaki okullar, öğrenci sayısının azlığı nedeniyle, genellikle “tek öğretmenli” okullardır.

Nüfusu az ve dağınık olan buralardaki okullar, öğrenci sayısının azlığı nedeniyle, genellikle yerleşim birimlerine eğitim hizmetlerinin (okul, bina, diğer tesisler, öğretmen, araç-gereç) yeterli seviyede götürülmesi, eğitim ekonomisi açısından pahalı olmakta, maliyeti azaltma çabaları da hizmetin niteliğinin düşmesine neden olmaktadır (Büyükkaragöz ve Şahin, 1995: 45).

Bu ve benzeri nedenlerle, birçok ülkede çocuk nüfusu, tam anlamıyla okullaşamamaktadır. Okullaşmanın sağlanması için “özel tedbirler” alınmasını gerektirecek durumlara, örneğin “nüfusun yoğun olmadığı yerlerde özel tedbirlere” ihtiyaç duyulmaktadır. Yatılı okul uygulaması gibi, taşınalı eğitim uygulaması da, okullaşmayı sağlamaya yönelik, akılcı (ekonomik) uygulamalardan biridir (Büyükkaragöz ve Şahin, 1995: 47).

Taşınalı eğitim sisteminin ekonomik yararlarını ise şu şekilde açıklamak mümkündür. Öğrencileri taşıma kapsamına alınan her köye en az bir sınıf öğretmeni verilmesi zorunluluğu dikkate alınırsa, 2004–2005 öğretim yılında 29.245 yerleşim birimi taşıma kapsamına alındığına göre en az bu kadar sınıf öğretmeni tasarrufu sağlanmıştır.

Başka bir açıdan olaya bakıldığında ise birleştirilmiş sınıflarda çoğu zaman öğretmen başına 10- 20 arası öğrenci düşmektedir. Buna karşılık merkezi yerlerdeki okullarda öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 20–40 arası olabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında ise devletin öğretmen atama açısından önemli bir tasarruf sağladığı görülüyor.

Öğrenci maliyeti incelendiğinde, taşınan bir öğrencinin taşıma gideri ile kırsal kesimde birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan bir ilköğretim okulunda okuyan öğrencinin maliyeti hemen hemen aynıdır. Yine taşınan bir öğrencinin maliyeti, yatılı

ve pansiyonlu okulda okuyan bir öğrenciden yaklaşık % 62 daha ucuza gelmektedir (Altunsaray, 1996: 10).

Yatılı İlköğretim Bölge okullarında okuyan öğrenciler üç ana öğün olmak üzere iki ara öğün yemek almaktadır. Kurumda yirmi dört saat elektrik ve su kullanılmaktadır. Ranza, yatak, nevresim vb ihtiyaçlar için harcama yapılmaktadır. Öğrencilere aylık harçlık verildiği, kırtasiye yardımları yapıldığı, mesai sonrasında kurumda bekçi, nöbetçi öğretmen ve belleticiler görevlendirildiği düşünüldüğünde, taşınalı eğitim sisteminin çok daha ucuza mal edildiğini ifade etmek gerekir.

Öğrencisi taşınan okula tahsis edilen araç-gereç ve donatım malzemesinin, merkez okula gönderilmesi ile bu malzemelerden daha çok öğrencinin yararlanması ve bu alanda yapılan harcamalardan da büyük ölçüde tasarruf sağlanmaktadır.

Birleştirilmiş sınıf uygulamasının yapıldığı bir okulda bir Türkiye fiziki haritasını örnek verecek olursak; kullanan 4 ve 5.sınıf öğrenci sayısı çoğu zaman 10–15 iken, büyük okullarda 4 ve 8.sınıflarda aynı haritayı kullanan öğrenci sayısı kimi yerlerde 1000 ile 1300 arası ve belki de daha fazladır. Kısaca ifade etmek gerekirse öğrenci sayısı çok az da olsa devlet bazı harcamaları yapmak durumunda olup; bunun sonucunda ise öğrenci başına düşen maliyet yüksek olmaktadır. Araç- gereç başına düşen öğrenci sayısının ilköğretim okullarında çok daha yüksek olduğu bilinen bir gerçektir. Birleştirilmiş sınıflarda ise öğrenci sayısı çok az bu nedenle de araç gereç başına düşen öğrenci sayısı da çok az durumdadır.

Öğrencisi taşınan okulun elektrik, su, ısınma, personel giderleri, bakım-onarım giderlerinde büyük tasarruf sağlanmıştır.

İlköğretim müfettişlerinin geçici görev yollukları için yapılan harcamalar azalmakta ayrıca merkez okuldaki rehberlik, teftiş işlerine daha çok zaman ayırmaları sağlanmaktadır.

Boş kalan okul, bina ve tesisleri ile öğretmen lojmanlarının, halk eğitim, PTT, sağlık ocağı, köy konağı gibi kamu ve kurumların hizmetine tahsisi yapıldığından yeni yatırımlara gerek kalmamaktadır.

Taşınalı ilköğretim kapsamına alınan ve okulu bulunmayan köy, mahalle ve mezralarda okul yapımına gerek kalmamaktadır.

Taşımalı eğitimle köyden kente göç önlenmekte, hatta birçok yerde geriye dönüş bile olmaktadır (<http://www.meb.gov.tr>).

Tüm dünyada, yatılı okulların, çocukları ailelerinden ve olağan yaşamlarından uzaklaştırması, pahalı ve yönetiminin gündüzlü okullara göre daha zor olması nedeniyle, eğitimin yaygınlaştırılmasında son çözüm olarak taşımalı eğitime başvurulmaktadır. Diğer yandan taşımalı eğitimin daha ucuza mal olduğu görülmektedir. Çankırı İli Eldivan ilçesi örnek olayında yaptığı bir araştırmada, ilçede 1992 yılında, bir köy ilkokulu için yapılan harcamanın dokuz köyü kapsayan taşımalı ilköğretim harcamasından daha fazla olduğu saptanmıştır (Yalçın, 2006: 18).

2.7.5. İç Göçler

Küçük yerleşim birimlerinde kişi başına düşen işlenebilir toprakların ve gelir kaynaklarının nüfus artışıyla ters orantılı olarak küçülmesinin yol açtığı geçim sıkıntısından kaynaklanan yeni iş ve daha rahat bir ortamda yaşama arayışları kentsel yerleşim alanlarına, az gelişmiş şehir ve kasabalardan daha iyi imkânlarla sahip büyük merkezlerle olan nüfus göçünü hızlandırmıştır. Nitekim 1970’li yıllara kadar kırsal kesimdeki nüfus şehir nüfusundan fazla iken 1990 yılı sayım sonuçlarına göre şehirdeki nüfus %59’a yükselirken, köyde yaşayanların toplam nüfus içindeki oranı %41’e düşmüştür. Bunun sonucu olarak büyük merkezlerde yoğunlaşmak üzere eğitim istek ve ihtiyacı büyük oranda artmış ve artmaya devam etmektedir (Cankurtaran, 2005: 3).

1990 Genel Nüfus Sayımına göre, 1985–1990 döneminde göç alan illerin başında sırayla, İstanbul, Kocaeli, Antalya, İçel, İzmir, Bursa gelmektedir. Aynı dönemde en çok göç veren iller ise en çok verenden başlamak üzere Kars, Tunceli, Siirt, Gümüşhane, Bayburt, Erzurum, Sivas, Muş, Artvin, Ağrı’dır (DİE, 1990 Genel Nüfus Sayımı). Göç veren yörelerde nüfusun azalması, okulların kapasitelerinin altında çalışmasına, öğretmenlerden de verimli olarak yararlanılamamasına yol açmaktadır (Cankurtaran, 2005: 3).

2.7.6. Yerleşim Birimlerinin Dağılıklığı

Türkiye'nin kırsal alanındaki yerleşimi sosyal, kültürel ve coğrafi nedenlere bağlı olarak dağınık bir yapı oluşturmaktadır. Köy nüfusunun %40'ı (Türkiye nüfusunun %16'sı) toplam nüfusu 750'den daha az olan köylerde oturmaktadır. Kom, mezra, oba, mahalle, yayla gibi yerlerde de insanlar yaşadığından, nüfusun yerleşim biçimi oldukça dağınıktır. Buna göre nüfusu bir ilköğretim kurmak için yeterli olmayan yerleşim birimlerindeki eğitim ihtiyacının karşılanması için taşınmalı eğitim uygulaması kaçınılmazdır (Karakütük, 1996: 18).

Ayrıca taşınmalı ilköğretim uygulaması için tespit edilen merkez köylere götürülecek alt yapı hizmetleri, zaman içerisinde bu köylerin gelişerek merkez köylerin oluşumuna ve dağınık yerleşim birimlerinin ortadan kalkmasına veya azalmasına yardımcı olacaktır (Recepoglu, 2006: 7).

2.7.7. Sosyo- Kültürel Nedenler

Taşınmalı İlköğretim kapsamına alınan öğrencilerin davranışlarında ilk zamanlarda uyumsuzluk ve çekingenlik gözlenmiş ancak, kısa zamanda okul ve çevreye uyum sağladıkları, kendilerine güvenlerinin arttığı, grup çalışmalarına daha çok katıldıkları gözlenmiştir (Recepoglu, 2006: 10).

Taşınmalı eğitim sisteminin uygulanmasıyla öğrencilerin eğitim faaliyetlerine daha çok katıldıkları, sosyal etkinlikler ile kutlama ve anma günlerine ilişkin faaliyetlerin taşınan köylere götürüldüğü, bunun sonucunda birlik ve beraberliğin arttığı, kültürel etkileşimin olduğu gözlenmiştir (Recepoglu, 2006: 10). Değişik mezhep ve ırktaki insanların yerleşme alanlarını seçerlerken ırk, mezhep unsuru çoğu zaman göz önünde bulundurarak karar verdikleri bilinen bir gerçektir. Alevi- Sünni, Türk- Kürt vb. çocuklarının ilköğretim çağından (6-14 yaş arası) itibaren taşınmalı eğitim nedeniyle farklı köy ve mezralardan taşıma merkezi okullara taşınmasıyla aynı ortamı paylaşmaları, oyun oynamaları, etkinliklerde aynı grupta yer almaları toplumsal barış açısından önemlidir. Çünkü birçok bölgemizde insanlar askerlik yaparken ya da işe yerleşirken farklı ırk ve mezhepteki insanlarla uzun süreli aynı ortamı paylaşmaya başlamaktadır. Belli bir yaştan sonra bir araya gelen ve aynı ortamda bulunmak zorunda olan insanlar arasında uyum konusunda ciddi sorunların

medyana geldiğini söylemek gerekir. Ancak; küçük yaşlardan itibaren eğitim ve öğretim nedeniyle ve bilinçli kişiler (öğretmenler) gözetiminde bir araya gelen çocukların ileriki yaşlarda sosyal ve kültürel bağlamda iyi ilişkiler içerisinde olacakları kuşkusuzdur. Çocukluklarından itibaren bir arada yaşayanların ileride çok yönlü toplumsal ilişkilerde bulunacakları ve hatta kolayca evleneceklerini ifade etmek gerekir.

Çocukları aynı okulda olmalarından dolayı bir araya gelen veliler arasında bile olumlu yönde davranışlar gözlenmiştir. Okulda her yıl düzenli yapılan veliler toplantısı nedeniyle bir araya gelen bu değişik ırk ve mezhepteki çocukların velileri arasında olumlu yönde etkileşimin gerçekleştiğini belirtmekte fayda vardır.

Ortak amaçları çocuklarının eğitimdeki başarısı olan bu insanların birlikte sorumluluk üstlendiklerini, özellikle okul-aile birliğinin organlarında görev yaparlarken bunu görmek, hiç de zor değildir.

Öğrencilerin temizlik, giyim ve görgü kurallarına uyma alışkanlığı kazandıkları, okul kurallarına uymada daha dikkatli davrandıkları, toplumda nasıl yaşanması gerektiğini daha kolay öğrendikleri tespit edilmiştir (Recepoglu, 2006: 10).

2.8. YİBO'lardaki Uygulamalar

Çocukları; eğitim ve koruma hizmetlerinde son yıllarda üzerinde durulan yaklaşım, aile birliğinin korunması yaklaşımıdır. Bu yaklaşımla çocuğun kendi evi dışında bir kuruma yerleştirilmesi yerine mümkün olduğunca ailesi yanında yaşamına ve eğitim sürecine devam etmesine olanak sağlamaktır (Çubukçu, 2007).

Çocuk hakları sözleşmesinde de ifade edildiği gibi her çocuğun ailesi, yoksa bile bir aile yanında yaşama hakkı vardır. Bir çocuğun en iyi bakılıp korunacağı yer sağlıklı bir aile ortamıdır.

Bir çocuğun kişilik gelişiminde ve sosyalleşmesinde en iyi kuruluş bakımının bile aile ortamından daha yetersiz kaldığı bilimsel verilerle ortaya konulmaktadır.

Yapılan araştırmalar YİBO öğrencilerinde ezilmişlik psikolojisi hâkim olduğu, öğrencilerin kendisini değersiz hissettikleri ve ciddi sosyalleşme sorunları

yaşadıkları, bu psikolojiye sahip öğrencilerin kendisini yeterince ifade edemediği görülmüştür (Çubukçu, 2007).

Öz güven eksikliğinin tüm öğrencilerde mevcut olduğu, öğrencilerin derslerinden arta kalan boş zamanlarında, özellikle Cumartesi ve Pazar günleri pansiyonda kalmaları YİBO'ların “açık cezaevi” olarak tanımlamasına yol açmaktadır.

Küçük çocukların, YİBO ortamlarına verilmesinden dolayı aile özlemi duymakta, bu nedenle birçok öğrenci okuldan kaçmaktadır. Tatillere yakın günlerde, öğrenciler okulu erken terk etmekte ve tatil sonrası okula geç gelmektedir. 180 iş günü olan eğitim ve öğretim süresi bu okullarda çoğu zaman 120 iş gününe düşmektedir. Bu durum doğal olarak öğrenci başarısını olumsuz etkilemektedir. 6–14 yaş arası çocuklar günlük temizliklerini istenilen düzeyde yapamamaktadırlar. Bu nedenle de değişik sağlık sorunlarının ortaya çıkma olasılığı yüksektir.

Öğrencilerin ailelerinden ayrı kalmaları davranış bilimi açısından sorunlar oluşturmaktadır. Bu durumdaki öğrenci derse yeterince yoğunlaşamamaktadır.

YİBO'lardaki bir başka olumsuzluk ise küçük çocukların ergenlik çağındaki çocuklar vasıtasıyla sosyalleşmesi ise çok farklı boyutlarda sorunlara neden olmaktadır.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu gibi sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan bölgelerde özellikle kız çocuklarının YİBO'lara ya çok az gönderdikleri ya da hiç göndermedikleri bilenen bir gerçektir.

2.9. Taşınmalı Eğitime Getirilen Eleştiriler

Köylerde taşınmalı eğitim yapılan okulların kapatıldığı, binlerce okul binalarının çürümeye bırakıldığı, boşaltılan okul binalarının ne olacağı yönünde eleştiriler yapılmaktadır. Bu durumun tek nedeni taşınmalı sistem değildir. Köyden kente göç nedeniyle meydana gelen öğrenci yetersizliği sonucu kapanan okulların da olduğunu unutmamak gerekir (Koçak, 2000: 16). Atıl kalan köy okulları ve lojmanlar köyde hizmet veren diğer kamu kuruluşlarına –örneğin karakol, tarım kredi

kooperatifleri gibi- devredilebilir, köylülere satılabilir veya muhtarlık olarak kullanılabilir.

Taşımali eğitimle çocukların kazalara uğrama olasılığının arttığı, bu nedenle anne ve babaların bu yönde endişelerinin yersiz olmadığı açısında yapılan eleştiriler bulunmaktadır. İlk bakışta haklı bir gerekçe olarak karşımıza çıkabilir. Ancak kazalar yalnızca taşımali sistemdeki öğrenci servislerinde meydana gelmemekte; kreş, anaokulu, ortaöğretim ve lisans öğrencilerini taşıyan servis araçlarının da kaza yaptıklarını söyleyebiliriz (Koçak, 2000: 16).

İlköğretim 1,2 ve 3. sınıf öğrencilerinin yaşça çok küçük olmaları nedeniyle taşımali sistem nedeniyle sıkıntı çektikleri, gidiş ve gelişlerden sonra yorgun düştükleri yönünde yapılan eleştiriler. Taşıma merkezi okullar ile taşınan köy veya köy altı yerleşim alanları arasındaki mesafe ortalama 6- 10 arası km'dir. Ayrıca İlköğretim kurumları yönetmeliği de yerleşim alanlarının taşımaya dahil edilme kıstaslarından birisi olarak da "ulaşımın elverişliliği" kıstasını getirmiştir (Taşımalı İlköğretim Yönetmeliği md. 9).

Küçük yaştaki çocukların, başka bir deyişle 1,2 ve 3. sınıfa giden öğrencilerin, taşıma araçlarıyla gidip gelmelerinin yaşları itibariye doğru bir uygulama olmadığı, küçük yaştaki çocukların ulaşım esnasında yorgun düştükleri belirtilmektedir. Oysa kent merkezlerinde aynı sınıf, anaokul ve hatta kreşlere giden çocukların bile servis araçlarıyla gidip geldikleri göz önünde bulundurulduğunda bu eleştirinin de yersiz olduğu görülmektedir.

Taşımali sistemde eğitim gören öğrencilerin taşınmaları esnasında zaman kayıplarının ders çalışma sürelerini önemli düzeyde etkilemediği yapılan araştırmalarda ortaya çıkarılmıştır. Taşımalı sistemin öğrencilere çok uzun bir zaman kaybettirmediği yapılan çalışmalarla kanıtlanmıştır (Boğuşlu, 2007: 38).

Kent merkezlerinde çocukların servis araçlarıyla okula gidip gelmeleri varlıklı aile çocukları olarak görülmesine neden olmaktadır. Belli bir düzeyde kazanç elde eden ailelerin çocukları servis (taşıma) kullanmaktadırlar. Gelir düzeyi düşük ailelerin çocukları, çoğunun okul- ev arası uzak olmasına rağmen servis kullanmadan okula gidip gelmektedir. Kent merkezlerinde servis araçları kullanan öğrenciler ücret

ödemektedirler. Öğle yemekleri için öğrenci ya ücret ödeyerek dışarıda, ya da eve gelerek yemek yemektedir. Taşınmalı öğrencilerin taşımaya ve öğle yemeklerine ücret ödememesi aslında çoğu aileler açısından oldukça önemlidir. Gelir seviyesi düşük olan aileler göz önünde bulundurulursa günün en iyi yemeğini okulda yediğini belirtmekte yarar vardır. Özellikle Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgeleriyle, Karadeniz ve İç Anadolu'nun bazı kesimlerinde yaşayan insanların gelir düzeyi ele alındığında taşınmalı sistemin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Bu konuda karşılaşılan ilginç olaylardan birisi, okulu kapanan köy muhtarlarının ve köy halkının birleştirilmiş köy okullarının kapanmaması için mücadelede bulunmalarıdır. Köy muhtarları, köylerin okul ve camilerle daha anlamlı olduğunu söylemekte, köylerin okulsuz ve camisiz olmaması gerektiğini ifade etmektedirler. İlk bakışta haklı gibi görünen bu yaklaşımın fırsat eşitliği açısından ele alındığında yersiz, tutarsız ve bilinçsiz bir yaklaşım olduğu görülmektedir. Birleştirilmiş sınıf çıkışlı öğrencilerin, II. kademeye geçtiklerinde diğer öğrencilerle aralarındaki seviye farkını gidermesi nerdeyse olanaksız olmaktadır. Öğretmenlerden özel ders alma, kütüphane ve dersane imkânlarından yararlanma vb. köy ve mezra ortamında mümkün olmadığının bilinmesinde yarar vardır.

Eğitimde kalite- maliyet ayrımında kaliteden yana karar vermek insanların gelecekleri açısından daha önemlidir. Birleştirilmiş sınıflı okulların eğitimde kalitenin daha yüksek seviyelere çıkarılması nedeniyle kapatılıyorsa boşaltılan binaların ne olacağı yönündeki eleştirileri gündeme getirmek yersizdir. Eleştirileri yapan insanların çocuklarının bu tür okullarda eğitilmesi gündeme alınırsa eleştiri sahipleri insanların farklı düşünecekleri şüphesizdir. Boş kalan binalar köy tüzel kişiline tahsis edilebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ADİYAMAN İLİ TAŞIMALI EĞİTİMLE İLGİLİ ALAN ARAŞTIRMASI

Çalışmanın bu kısmında, ilk olarak Adıyaman İli'nde eğitim ve öğretimle ilgili genel açıklamalara yer verilmiştir. Okullarda teknoloji sınıflarının hangi aşamada olduğu, okulların fiziki durumları, onarımın gerekli olduğu okullar, onarımı devam eden okullar, ilköğretimde eğitim durumu ile ilköğretim alanında yürütülen faaliyetlerle ilgili bilgi verilmiştir.

Taşıma merkezi okulların fiziki durumları kısmında; taşıma merkezi yirmi üç okulda yemekhane, kütüphane ve spor alanları ile derslik konularında bilgi verilmiştir. Eğitim şeklinin belirlenmesiyle (ikili veya normal eğitim) derslik sayısının yeterli olup olmadığı sonucuna varılmıştır.

Sınıf düzeylerine göre taşınan okullar kısmında; tüm sınıfları taşınan, üçüncü sınıftan sonra taşınan ve beşinci sınıftan sonra taşınan okullar veya yerleşim alanları konusundan sonra, Adıyaman merkez ve merkez ilçede taşıma merkezleri ile taşıma verileri açıklanmıştır. Araştırma sorularına bu bölümde cevap aranmaya çalışılmıştır.

3. ADİYAMAN'DA EĞİTİM VE ÖĞRETİM HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Adıyaman il genelinde 2008–2009 eğitim-öğretim yılında, okul öncesinde 7 bin öğrenci, ilköğretimde 113 bin 500 öğrenci, ortaöğretimde 27 bin 200 öğrenci, yaklaşık olarak da 6 bin 800 öğretmen bulunmaktadır (www.adiyaman.meb.gov.tr).

Adıyaman'da, 2008–2009 eğitim-öğretim yılında okulöncesinde 7.000, ilköğretimde 113.500, ortaöğretimde 27.200 öğrenciye, (5954'ü kadrolu 434'ü sözleşmeli olmak üzere) toplam 6388 öğretmen ve 434 idareci ile 789 okulda

(ilköğretim 3120, ortaöğretimde 7149 toplam 3834 derslikte) eğitim ve öğretim hizmeti verilmiştir (www.adiyaman.meb.gov.tr).

2008–2009 yılında Adıyaman’da 3834 derslikle eğitim verilmektedir. Bazı okullarda derslik yetersizliğinden ikili eğitim yapılmaktadır. Normal eğitime geçiş için derslik ihtiyacı 3240 dersliktir. Bu derslik açığının kapanmasının kısa bir sürede giderilmesi mümkün değildir. Bu nedenle Adıyaman’da yaşayan hayırseverler ve iş adamlarından bu konuda destek beklenmektedir. Derslik yapan hayırseverlerin isimleri dersliklere, okullara verilmektedir. 2008 yılında ilköğretim ödeneği 3 milyon TL’dir. 3,5 milyon TL de İl Özel İdaresi’nden kaynak ayrılmıştır. Bu miktar normal eğitime geçişte yeterli bir miktar değildir, azdır. Bu nedenle yetkililerin girişimleri sonucunda 5 milyon TL bakanlıktan ek ödenek alınmıştır. Öğrencilerin başarısı için uygun fiziki ortam gereklidir. Bunun yeterli düzeye getirilmesi için de kampanyalar başlatılmıştır

2008–2009 Eğitim ve Öğretim döneminde 18 derslik ilköğretim, ayrıca Samsat, Gerger, Sincik, Kâhta’da birer anaokulu, yine Kâhta’ya ek iki adet ilköğretim okulu yapılacaktır (www.adiyaman.meb.gov.tr).

3.1. Okullarda Teknoloji Sınıfları

Okullardaki idari bilgisayar sayısı: 1638

BTS’lerdeki bilgisayar sayısı: 3469

Toplam bilgisayar sayısı: 5107

ADSL bağlı olan kurum sayısı: 534

ADSL bağlı olmayan kurum sayısı: 284

2008 yılında;

8 derslik üstü kapsamında AYB2 (Avrupa Yatırım Bankası) kapsamında 46 okulumuza BTS sınıfı, Ulaştırma Bakanlığı (UBAK) tarafından 10 okula BTS sınıfı verilmiştir.

15 öğrenciye bir bilgisayar verilecek şekilde planlanması yapılmıştır.

Uydu bağlantısı aracılığıyla 68 okula ADSL bağlantısı yapılmıştır (www.adiyaman.meb.gov.tr).

3.2. Okulların Fiziki Durumu, Onarım İsteyen, Onarımı

Devam Eden Okullar

2008- 2009 eğitim- öğretim yılında il dâhilindeki ortaöğretim genel müdürlüğüne bağlı okullar için bakanlıkça il emrine aktarılan toplam 757.724.00.YTL ödenek ile MEM tarafından yapılan inceleme ve değerlendirmeler sonucunda onarıma ihtiyaç duyulan okullardan 17 tanesinin ihalesi yapılarak, bu okulların bitirilmesi ve eğitim öğretimin hizmetine sunulması planlanmıştır (www.adiyaman.meb.gov.tr).

“Bir Okul da Sen Boya” kampanyası ile ilimiz merkez ilçede hedeflenen tüm ilköğretim okulları boyanmıştır. Besni ilçesi bu kampanyada %100 başarı sağlanmıştır. Diğer ilçelerimizde de bahsedilen kampanya sonucunda okullar kısmen boyanmıştır.

10 ilköğretim okulunun onarımı tamamlanmıştır. Tamamlanan okullar ise şunlardır.

Yavuz Selim İlköğretim Okulu,

Yazıcı İlköğretim Okulu,

Zivar İlköğretim Okulu,

Kuyucak Bucağı İlköğretim Okulu,

Çelikhan Pınarbaşı İlköğretim Okulu,

23 Nisan İlköğretim Okulu,

Ormaniçi İlköğretim Okulu,

Hacıbay İlköğretim Okulu,

Tut Merkez İlköğretim Okulu,

Şerefli İlköğretim Okulu (www.adiyaman.meb.gov.tr).

3.3. İlköğretimde Eğitim Durumu

683 eğitim kurumunda 3.254 derslikte; 5.358 öğretmenle 108.322 öğrenciye zorunlu ilköğretim hizmeti verilmektedir. Adıyaman il ve ilçelerinde 2008 – 2009 yılı itibariyle toplam 11.510 öğrenci taşımali eğitim hizmetinden yararlanmaktadır.

Tablo 6: Adıyaman ili ilköğretim, derslik, öğrenci ve öğretmen sayısı

EĞİTİM KADEMESİ	OKUL SAYISI	DERSLİK SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI	ÖĞRETMEN SAYISI
İLKÖĞRETİM RESMİ	680	3.218	107.782	5.305
İLKÖĞRETİM ÖZEL	3	36	540	53
TOPLAM	683	3.254	108.322	5.358

Kaynak: www.adıyaman.meb.gov.tr.

Derslik başına düşen öğrenci sayısı ortalama 36'dır. 2009 yılında ikili öğretim uygulamasındaki derslik sayısı yaklaşık % 10 azalarak 1.306, öğrenci sayısı ise yaklaşık % 12,3 azalarak 64.857 olarak gerçekleşmiştir. Toplam derslik sayısı %1,3 artarak 3.254'e, öğretmen sayısı %4 artarak 5358'e yükselmiştir. Ortaöğretim Kurumları Sınav sonucuna göre bir ortaöğretim kurumuna yerleşen öğrenci sayısı % 19 artarak 2008'de, başarı yüzdesi ise % 5 artarak % 28'e yükselmiştir. Birleştirilmiş sınıf uygulaması kapsamındaki öğrenci sayısı ise %35 oranında azalarak 11.151'e, tüm ilköğretim kademesi içerisindeki payı ise % 5 azalarak %10,41'e gerilemiştir (www.adıyaman.meb.gov.tr).

3.4. Adıyaman’da İlköğretim Alanında Yürütülen Faaliyetler

2008 yılında Merkez İlçede 24, Besni’de 8, Çelikhan’da 8, Gerger’de 26, Kâhta’da 32, Samsat’ta 8, Sincik’te 8 olmak üzere toplam 7 ilköğretim okulu (114 derslik) tamamlanarak eğitim-öğretime açılmıştır.

Merkez Yenimahalle’de 18, İndere mevkiinde 18, Besni Sarıkaya’da 8, Kâhta Kubilay İlköğretim Okulu’nda 24, Kâhta Bölükyayla’da 8, Kâhta Yavuz Selim İlköğretim Okulu’nda 18 olmak üzere 6 ilköğretim okulunun (94 derslik) inşaatı devam etmektedir. İl genelinde 72 okulun tuvalet ihalesi yapılmış olup, 20 ilköğretim okulunun onarımı tamamlanmış bulunmaktadır (www.adiyaman.meb.gov.tr).

3.5. Taşıma merkezi Okulların Fiziki Durumları

Aşağıdaki tablo 7 incelendiğinde Adıyaman merkez ve merkez ilçe kapsamında 23 okulun taşıma merkezi olarak eğitim ve öğretim faaliyeti yürüttüğü görülmektedir. Bu okullardan TOKİ İlköğretim, Mehmet Akif Ersoy İlköğretim, Mimar Sinan İlköğretim Okulu ile Emniyet İlköğretim Okulları il merkezinde yer almaktadır. İl merkezine yakın köylerdeki öğrenciler daha kaliteli eğitim almaları amacıyla il merkezinde bulunan okullara günü birlik taşınmaktadır.

Merkez ilçede (köy ve kasabalarda) on dokuz okul bulunmaktadır. Merkez ilçede bulunan taşıma merkezi okulların bulunduğu köy ve kasabalar merkezi durumda olup, taşıma yapılan köy ve köy altı (mezra) yerleşim alanları ile ulaşım konusunda ciddi sorun bulunmamaktadır. Ancak taşıma merkezi kabul edilmiş okullarda yemekhane, kütüphane, spor alanlarının yetersiz olduğu tablodan anlaşılmaktadır. Normal eğitimin yapıldığı taşıma merkezi okul sayısı on dokuz, ikili eğitimin yapıldığı okul sayısı ise dördtür. Başarıyı ciddi oranda olumsuz etkileyen birleştirilmiş sınıflardan öğrenci alan okul sayısının yirmi, birleştirilmiş sınıflardan öğrenci almayan, başka bir ifadeyle öğrencilerinin hepsini birinci sınıftan itibaren alan okul sayısı ise üçtür.

Tablo 7: Taşınalı Eğitime Tabii Tutulmuş Okulların Bazı Özellikleri

SIRA NO	Okulun Adı	Yemekhane	Kütüphane	Spor alanları	Eğitim Şekli	Isınma Şekli	Birleştirilmiş Sınıflı okullardan öğrenci alıp alınmadığı
1	TOKİ İ.Ö. O	+	+	Kısmen	Normal	Kalorifer	+
2	Yaylakonak İ.Ö.O	-	-	Kısmen	Normal	Soba	+
3	Sarıharman İ.Ö.O	-	-	-	Normal	Kalorifer	-
4	Pınaryayla İ.Ö.O	-	-	+	Normal	Soba	+
5	Akif Ersoy İ.Ö.O	-	+	Kısmen	İkili	Kalorifer	+
6	Kömür İ.Ö.O	-	+	Kısmen	İkili	Soba	+
7	Kuyulu İ.Ö.O	-	-	Kısmen	İkili	Soba	+
8	Kuyucak Buc. İ.Ö.O	-	-	Kısmen	Normal	Soba	-
9	Kaşköy İ.Ö.O.	-	-	-	Normal	Soba	+
10	K.Hasancık İ.Ö.O	+	-	Kısmen	Normal	Soba	-
11	Hacıhalil i.Ö.O	-	+	-	Normal	Soba	+
12	Gümüşkaya İ.Ö.O	-	-	Kısmen	Normal	Kalorifer	+
13	Elmacık İ.Ö.O	-	+	Kısmen	Normal	Sobalı	+
14	Emniyet i.Ö.O	-	+	+	İkili	Kalorifer	+
15	Dardağan i.Ö.O.	+	+	Kısmen	Normal	Soba	+
16	Çemberlitaş İ.Ö.O.	+	+	Kısmen	Normal	Soba	+
17	Börgenek İ.Ö.O.	+	-	Kısmen	Normal	Kalorifer	+
18	Bozhöyük İ.Ö.O.	+	+	+	Normal	Kalorifer	+
19	Bağpınar İ.Ö.O.	+	+	+	Normal	Soba	+
20	Atakent İ.Ö.O.	+	-	Kısmen	Normal	Kalorifer	+
21	Altınşehir i.Ö.O.	+	+	+	Normal	Kalorifer	+
22	Akpınar İ.Ö.O.	+	-	Kısmen	Normal	Soba	+
23	Mimar Sinan İ.Ö.O	+	-	Kısmen	Normal	Soba	+

Kaynak: www.adiyaman.meb.gov.tr).

3.5.1. Taşıma Merkezleri Okullarda Yemekhane Durumu

Tablo 2 incelendiğinde Adıyaman merkez ve merkez ilçeye bağlı toplam yirmi üç okulun yalnızca on birinde yemekhane sorunun çözüldüğü görülmektedir. Geri kalan on iki okulda ise öğrenciler yemekhane olarak düzenlenmiş birimlerde değil de eğitim ve öğretim gördükleri sınıflarda ve eğitim sıraları üzerinde yemek yedikleri tespit edilmiştir. 2008–2009 dönemi verileri incelendiğinde birçok okulda yemekhanenin bulunmadığı ve öğrencilerin öğle yemeklerini sınıflarda ve uygun olmayan ortamlarda yedikleri yukarıdaki tablodan anlaşılmaktadır.

Taşımalı sisteme dâhil öğrencilerin öğle yemeklerini rahatça yiyecekleri yemekhanelerin olmaması öğrencilerin eğitim ve öğretim gördükleri sınıflarda ve sıralar üzerinde yemek yemelerine neden olmaktadır. Bunun sonucunda derslikler kirlenmektedir. Yemekten sonra dersliklerin temizliğinin yetiştirilememesi nedeniyle öğleden sonraki ilk derslere geç başlanabilmektedir.

3.5.2. Taşıma Merkezi Okullarda Kütüphane Durumu

Taşıma merkezi olarak kabul edilmiş yirmi üç okul içinde yalnızca on bir okulda kütüphane mevcuttur. Bazı okullarda kütüphane olarak yapılmış birimlerde değil de derslik veya okulun herhangi bir birimine kitapların yerleştirilmesiyle bu alanlar kütüphane olarak kabul edilmiştir. Bu yerlerin kütüphane olarak kullanıldığı göz önünde bulundurulduğunda okullardaki kütüphane oranının çok daha düşük olduğu sonucuna varılır.

3.5.3 Taşıma Merkezi Okullarda Spor Alanları

Burada spor alanlarından kastedilen futbol, voleybol, hentbol, basketbol şeklindedir. Buna göre tabloya baktığımızda sadece beş okulda tüm spor alanlarının mevcut olduğu görülmektedir.

Taşıma merkezi on üç okulda spor alanlarının kısmen mevcut olduğu tespit edilmiş; başka bir deyişle bir oyun alanı bulunurken diğer alanlarının olmadığı belirlenmiştir. Bu arada taşıma merkezi ilköğretim okullarının hiç birinde kapalı spor alanlarının olmadığını belirtmekte yarar var. Oysa ders veya öğle arası olumsuz hava koşullarının etkili olduğu zamanlarda evlerine gidemeyen öğrencilerin belirtilen

yerlerde oyun oynamaları, boş zamanlarını bu alanlarda geçirmeleri daha sağlıklı olacağı kuşkusuzdur.

Taşımalı ilköğretim okullarında öğrencilerin boş zamanlarında ve özellikle öğle aralarında zamanlarını değerlendirmeleri açısından futbol, voleybol, basketbol, hentbol ve özellikle de kapalı spor alanlarının oluşturulması taşıma merkezi okullar açısından gereklidir. Sözü edilen bu alanlarda, belirtilen zamanlarda, öğrencilerin başında nöbetçi öğretmen uygulamasının getirilmesi oldukça önem arz etmektedir. Aksi takdirde öğle aralarında bu alanlardan yoksun okullarda, öğrencileri denetim altında tutmak güçleşmektedir. Bu nedenle öğrencilerin kimi zaman kavgaya ettikleri, köyün içine dağıldıkları hatta köy halkıyla öğrencilerin karşı karşıya geldikleri ve bunun sonucunda istenmeyen bazı durumların meydana geldiği bilinen bir gerçektir.

Taşıma merkezi okulların dördünde spor alanlarının hiç olmadığı belirlenmiştir. Bu okullarda küçük, basit okul bahçelerinin oyun alanları olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

3.5.4.Taşıma Merkezi Okullarda Derslik Durumu

Çalışmamıza konu olmuş yirmi üç okul arasında on dokuzunda normal öğretim, geri kalan dört okulda ise ikili öğretim yapıldığı belirlenmiştir. Normal öğretim yapan okullarda ilk ders saat 8: 40'ta başlamakta, 14: 30'da sona ermektedir. Bu öğretim şeklinde öğrenciler sabah dört, öğleden sonra iki ders eğitim-öğretim görmektedirler. Saat 10: 10 ile 10: 30 arası, yani ikinci dersin bitiminde, yirmi dakikalık süre beslenme saati olarak uygulanıyor. Öğrenciler bu zaman diliminde bir ara öğün yemek yeme fırsatı buluyor. Öğle vakti dinlenme süresi İlköğretim Kurumları Yönetmeliği göz önünde bulundurularak en az kırk dakika, en fazla bir saat olarak düzenlenebiliyor.

İkili eğitim yapılan okullarda; sabah ve öğle grubu olarak öğrenciler iki gruba ayrılır. Genel kural 5- 8. arası sınıflar sabahçı, 1- 4. arası sınıflar ise öğleci grubunda yer almaktadır. Sabahçı grup sabah saat 7: 00'da eğitime başlamaktadır. 11: 50 ise sabahçı grubun o günkü eğitim süresinin bitimidir. Öğleci grubun ilk ders giriş saati 12: 00, bu grubun ders bitiş saati ise 16: 50'dir. İkili eğitim yapan okullarda ikinci dersin bitiminde, sabah grubunda da olduğu gibi yirmi dakikalık bir beslenme süresi

ön görülmemiştir. İkili eğitimin yapıldığı taşıma merkezi okullarda öğle yemeği verilmemektedir. İkili eğitim uygulamasının yapıldığı okullarda saat uygulaması nedeniyle de derslerin giriş ve çıkış saatlerinde değişiklikler yapılmaktadır.

Taşınmalı ilköğretim okullarında ikili eğitime son verilmesiyle ilgili çalışmaların hızlandırılması, eğitim kalitesi açısından oldukça önemlidir. Genel olarak öğretmenlerin, yarım günlerinin boş kalmasından dolayı pek şikâyet etmedikleri ikili eğitim uygulaması; öğrenci açısından ele alındığında, birçok olumsuzluğu beraberinde getirdiği görülmektedir.

İkili eğitim, derslik yetersizliği ve bir sınıfa düşen öğrenci sayısının 40'tan fazla olmasından dolayı başvurulmuş bir sistemdir. İkili eğitimde sabahçı grubundaki öğrencilerin, normal öğretim gören öğrencilere göre, sabahları daha erkenden kalkmalarına neden olmaktadır. Öğleci grubundaki öğrencilerin, taşıma merkezi okulların bulunduğu merkezlerdeki öğrencilere göre akşam eve daha geç yetiştiklerini bu nedenle de hem sabahçı hem de öğleci grubundaki öğrencilerin uykusuz kaldıkları göz önünde bulundurularak bu sisteme son verilmesi etkili ve verimli bir eğitim sistemi açısından son derece önemlidir.

Okullarda ikili eğitim yapılmasının tek nedeni derslik yetersizliğidir. Adıyaman merkez ve merkez ilçede bazı okullarda derslik yetersizliğinden dolayı ikili eğitim yapıldığı görülmüştür. Yirmi üç okulun dördünde kapasite (derslik) yetersizliğinden ikili eğitim yapılmaktadır. İki okulda ise (Akpınar ve Kuyucak İlköğretim Okullarında) köydeki okul ve sağlık ocağı lojmanlarının gerekli onarımları yapılarak dersliklere çevrilmesiyle normal eğitim yapılabilirdiği belirlenmiştir. Ayrıca beşinci sınıftan sonra değil de yönetmelik gereği, üçüncü sınıftan itibaren taşımanın yapılması gerektiği ilkesine göre hareket edilecek olursa, yani tüm taşıma merkezlerinde taşınan öğrenciler sınıf itibarıyla beşinci sınıftan sonra değil üçüncü sınıftan sonra başlanması halinde ikili eğitim yapan okulların sayısında ciddi bir artış olacağı ortadadır. Ancak derslik yetersizliğinden üçüncü sınıftan itibaren taşıma kapsamına alınması gereken öğrencilerin, beşinci sınıfı bitirdikten sonra alındığını tablolardan elde etmekteyiz.

3.5.5. Taşıma Merkezi Okullarda Isınma Şekli

Taşıma merkezi okullardan dokuzunun kaloriferli, geri kalan on dört okulun ısınma şeklinin sobalı olduğu görülmüştür. Yardımcı personelin olmadığı okullarda ısınma sorunu büyük boyutlardadır. Bu okullarda sobalar ya öğrenciler ya da köyden ücreti okul aile birliği bütçesinden karşılanarak görevlendirilen şahıslar tarafından yakılmaktadır ki sistemin buna rağmen sağlıklı işlediğini söylemek güçtür. Zamanında yakılmayan sobalardan dolayı çoğu zaman dersler aksamakta, hatta ilk saatlerde derslerin işlenmediği bilinen bir gerçektir.

3.5.6. Sınıf Düzeylerine Göre Taşınan Okullar/Yerleşim

Alanları

Bu bölümde, tüm sınıfları taşınan köy veya köy altı (mezra) yerleşim alanları, üçüncü sınıftan sonra taşınan okullar ile beşinci sınıfı bitirdikten sonra, birinci kademe sonunda ikinci kademeye başlarken, öğrencisi taşınan okullar olmak üzere üç kısımda ele alınmıştır. Veriler tablo-8'den elde edilmiştir.

3.5.6.1. Tüm Sınıfları Taşınan Yerleşim Alanları

Birinci sınıftan itibaren tüm öğrencileri (birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar) taşıma kapsamına alınan köy veya köy altı (mezra) yerleşim alanlarının sayısı elli dördüttür. Taşımalı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 9. maddesinin a bendine göre yerleşim alanlarındaki tüm öğrencilerin taşınabilmesi için; yerleşim biriminde okulun bulunmaması, b bendine göre doğal afet ve başka nedenlerle okul binasının kullanılamayacak derecede hasarlı olması, c bendine göre ise köy veya köy altı yerleşim alanındaki bir, iki ve üçüncü sınıf öğrenci sayısının ondan az olması esastır. Birinci sınıftan üçüncü sınıfa kadar on veya daha fazla sayıda öğrenci mevcut ise öğrencilerin üçüncü sınıfın sonuna kadar kendi yerleşim alanlarında, birleştirilmiş sınıflarda eğitim ve öğretimlerine devam etmeleri gerekliliği ifade edilmiştir.

Aslında taşımalı sistemin sınırları genişletilerek okul öncesi çocukların da bu sistemden yararlandırılması düşüncesinin hayata geçirilmesi önemlidir. İlköğretimin birinci sınıfına başlayan öğrencilerin uyum sürecinin uzun süre devam ettiği düşünüldüğünde okul öncesi çocukların bu sistemden yararlandırılmasıyla uyum

süreci oldukça kısa sürecektir. Bu nedenle de birinci sınıfa başlayan öğrencilerin okula uyum konusundaki sorunları asgari düzeyde olacaktır.

3.5.6.2. Üçüncü Sınıftan Sonra Taşınan Okullar

Üçüncü sınıfa kadar birleştirilmiş sınıflarda, başka bir deyişle kendi ikamet ettiği yerleşim alanında, üçüncü sınıftan sonra taşıma kapsamına alınan okul sayısı on dokuzdur. Bu kapsamda öğrenciler kendi yerleşim alanlarında üçüncü sınıfı bitirdikten sonra taşıma merkezi okullara taşınmaya başlanmaktadır.

Taşınalı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'ne göre taşıma kapsamına alınacak yerleşim alanında 1, 2 ve 3. sınıf öğrencilerinin sayısı ondan fazla ise ilgili sınıflardaki öğrenciler kendi köylerindeki birleştirilmiş sınıf ortamlarında öğrenim görmelerini öngörmektedir. Aksi takdirde sayı ondan az ise okulun kapatılarak tüm öğrencilerin taşıma merkezi okullara taşınması gerekmektedir.

3.5.6.3. Beşinci Sınıftan Sonra Taşınan Okullar

Taşınalı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri gereği, öğrencilerin üçüncü sınıftan sonra taşınması gerekirken, beşinci sınıfı bitirene kadar taşınmamasının gerekçesi taşıma merkezi okullardaki derslik yetersizliğidir. Bu bağlamda Adıyaman merkez ve merkez ilçede beşinci sınıftan sonra taşınan okul, yerleşim alanı sayısı yirmi birdir. Derslik sorunu olmayan taşıma merkezi okullarda yerleşim alanlarındaki öğrenci sayısına göre -öğrenci sayısı on'dan az ise tüm sınıflar- ya da üçüncü sınıfın bitiminden sonra - öğrenci sayısı ondan fazla ise- öğrenciler taşıma kapsamına alınmaktadır.

3.5.7. Adıyaman İli Merkez ve Merkez İlçe Taşıma Verileri

Elde edilmiş tablolardan (tablo 8), taşıma merkezi okulların adları ve sayısı, taşınan köy ve köy altı (mezra) yerleşim alanlarının adları ve sayısı, taşıma merkezi okullarındaki öğrenciler ile taşınan öğrenci sayısı, taşıma merkezi okullardaki derslik sayısı ile taşınan okulların derslik sayısı belirlenmiştir. Taşınan öğrencilerin, Taşınalı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin hangi maddesine dayanılarak

taşındığı da verilen tabloda görülmektedir. Çok ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmasa da taşınan yerleşim alanlarının taşıma merkezi okullara uzaklığı verilmiştir. Çalışma açısından önemli bulgulardan biri olan taşınan öğrenci sayısı kız ve erkek olarak tablo 8’de ayrı ayrı (sayfa 59- 63) verilmiştir.

Tablo 8: Taşıma merkezleri, taşınan köy ve köy altı yerleşim alanları ile taşınma gerekçeleri

SIRA	MERKEZ OKULUN ADI	MERKEZ OKULUN DERSLİK SAYISI	MERKEZ OKULUN ÖĞRENCİ SAYISI	TAŞINAN OKULUN ADI	TAŞINAN OKULUN/ YERLEŞİM ALANIN ÖZELLİKLERİ			TAŞINAN ÖĞRENCİ SAYISI		
					Yönetmeliğin Hangi Maddesine Göre Taşındığı	Derslik Sayısı	Merkez Okula Uzaklığı	KIZ	ERKEK	TOPLAM
1	Akpınar	8	131	Çınar-Harabe	9/c-d	1	8,3	13	9	22
2				Darbelik-Beşevler	9/a	0	4	5	5	10
3				Uğurca-Y.Nacar	9/c-d	1	6	12	14	26
4				Şirazi	9/a	0	9,2	5	6	11
5				Maloğlu	9/c-d	1	5	17	4	21
6				Kılıçlar	9/d	1	7,5	9	6	15
7	Altınşehir	19	727	Bağdere	9/d	2	4,5	15	15	30
8				Gültepe	9/a	0	6,5	6	8	14
9				Düdere	9/d	1	7,5	15	6	21
10				Güzelevler	9/a	0	4,5	46	50	96
11				Karakoç	9/d	1	14	7	15	22
12				Güzelyurt	9/d	2	6	14	16	30
13				Özelevler	9/c-d	1	6	23	28	51
14				Paşamezrası-Örümce	9/d	1	13	20	19	39
15				Kızılcahöyük	9/d	2	11	14	22	36
16				Yassıhöyük-Tepe-Kilisik	9/a	0	9	6	5	11
17				Karaköprü	9/a	0	4	7	4	11
18	Atakent	10	247	Balaban	9/c-d	1	3	16	6	22
19				B.Boyali	9/c-d	1	4	13	13	26
20				Ürgüç-Tekevler	9/c-d	1	5	11	20	31
21	Bağpınar	9	83	Çobandede	9/c-d	1	3,3	13	13	26
22				Kamışlı-Bardakçı	9/c-d	1	3	12	17	29
23	Bozhöyük	18	138	Yazıca	9/d	3	6	26	28	54
24				Yazlık-Mermere-Kışla	9/c-d	1	5	5	10	15
25	Börgenek	11	276	Yayladam-Akhisar	9/c-d	1	6	11	11	22
26				Çamgazi	9/d	1	4,1	14	15	29
27				Kayacık-Acempınarı	9/d	1	4,4	16	6	22
28				Başpınar	9/c-d	3	9,2	16	14	30
29				Ağveren	9/d	3	8,8	24	13	37
30				Karagöl	9/d	2	5,8	23	23	46
31				Payamlı	9/b	1	9,1	13	10	23
32	TOPLAM	75	1602					447	431	878

SIRA	MERKEZ İ OKULUN ADI	MERKEZ OKULUN DERSLİK SAYISI	MERKEZ OKULUN ÖĞRENCİ SAYISI	TAŞINAN OKULUN ADI	TAŞINAN OKULUN/ YERLEŞİM ALANIN ÖZELLİKLERİ			TAŞININ ÖĞRENCİ SAYISI ERKEK		
					Yönetmeliğin Hangi Maddesine Göre Taşındığı	Derslik Sayısı	Merkez Okula Uzaklığı	KIZ	ERKEK	TOPLAM
1	Börgenek	11	276	Kındıralı	9/c-d	1	9,5	5	10	15
2				Yeniköy	9/c-d	1	5,7	7	9	16
3				Mürsel-Pissik (Tablacık)-Ordu	9/a	0	12	10	14	24
4	Çemberlitaş	8	282	Akgevir(Kemerakaya)	9/b	1	4,9	27	28	55
5	Dardağan	9	120	B. Kırkl-K.Kırkl	9/c-d	2	7,2	7	10	17
6				Kazni-Uluğbey- Çınarık(ulubaba)	9/a	0	7,5	13	7	20
7				Göztepe	9/d	1	7,4	20	23	43
8	Emniyet	16	943	Ziyaret Payamlı	9/b	1	6,5	17	12	29
9	Elmacık	9	123	Doluca-Karaburç	9/a	0	7,2	8	6	14
10				Ekinci	9/c-d	1	5	6	7	13
11	Gümüşkaya	13	487	Ağcin	9/d	1	6,9	33	28	61
12				Burç-K.Burç-Altun	9/c-d	1	10	31	26	57
13	Hacıhalil	9	135	Ovakuyucak	9/d	1	3	20	25	45
14				Aslanoglu	9/c-d	1	3	5	6	11
15				Tecir	9/c-d	1	7	11	8	19
16				B.Kavaklı	9/d	2	5	10	11	21
17	K.Hasancık	8	230	Alibey-Güney Yıld.Mevk.	9/d	1	6,5	5	9	14
18				Zorköy-Madum	9/a	0	9,1	8	21	29
19				Kelüz	9/d	1	9,5	9	5	14
20				Millik	9/d	1	11	9	8	17
21				Uzunpınar	9/d	1	5,1	19	12	31
22				Akyurt-Uludam	9/d	1	9,5	13	23	36
23				Kınık	9/d	1	8,5	16	23	39
24				Tepebaşı	9/d	1	2,5	7	4	11
25				Kartı-Sadullah Ptr.	9/d	1	7,8	5	9	14
26	Kaşköy	8	161	Ağıllı	9/d	1	5	25	23	48
27				Göm(Bozatlı)	9/d	1	7	24	15	39
28				Kanikürk(Bakraç)	9/c-d	1	2,1	8	8	16
29				Pevrikan(Kayadibi)	9/c-d	1	4	11	9	20
30	Kuyucak	9	146	Çamlıca	9/c-d	1	7,7	13	8	21
31				Armutlu(Hozik)	9/c-d	1	5,7	8	4	12
32	TOPLAM	89	2627					410	411	821

SIRA	MERKEZ İ.Ö. OKULUN ADI	MERKEZ OKULUN DERSLİK SAYISI	MERKEZ OKULUN ÖĞRENCİ SAYISI	TAŞINAN OKULUN ADI	TAŞINAN OKULUN/ YERLEŞİM ALANIN ÖZELLİKLERİ			TAŞINAN ÖĞRENCİ SAYISI		
					Yönetmeliğin Hangi Maddesine Göre Taşındığı	Derslik Sayısı	Merkez Okula Uzaklığı	KIZ	ERKEK	TOPLAM
1	Kuyucak Bucağı	9	146	Gedik	9/c-d	1	9	4	9	13
2				Tetikan	9/b	1	7	9	3	12
3				Derinsu	9/c-d	1	6,3	12	10	22
4				Gisrik	9/c-d	1	4,3	7	13	20
5	Kuyulu	9	688	Akdere	9/d	2	5	5	5	10
6				Damlıca-Reşatlı	9/c-d	1	7,5	7	8	15
7				Işıklı	9/d	1	9,5	6	5	11
8				Malpınar	9/c-d	1	9	12	15	27
9				Pınarbaşı-Kıkan	9/c-d	1	9	9	13	22
10				Yuvacık	9/a	0	5	14	7	21
11				Akyazı-Kamışlı	9/d	1	7,8	5	9	14
12	Kömür	10	486	Zorköy-Ortaköy	9/d	1	12	4	7	11
13				Kasımköy	9/d	1	11	5	6	11
14				Halılan-Panav	9/c-d	1	8,7	10	12	22
15				Bahçelievler-Narince	9/d	1	3,3	11	11	22
16				Serintepe	9/d	1	3,3	26	34	60
17				Esence	9/d	1	3,4	5	15	20
18				Yakacık	9/d	1	3,3	11	4	15
19				Yassıkaya	9/d	3	2,4	15	16	31
20	M.A.Ersoy	20	1355	Gebeli	9/d	1	7	9	7	16
21				Koru	9/d	2	11	8	6	14
22	Mimar Sinan	11	301	Lokman –Karruz-Taşpınar	9/c-d	1	13	17	19	36
23				Eskihüsünmansur	9/b	1	14	12	9	21
24				Çimen	9/c-d	1	4	6	5	11
25				Bahçecik	9/d	2	3	10	4	14
26	Pınaryayla	11	253	Bahçe	9/c-d	1	4	14	21	35
27				Kavak	9/a	0	2,5	4	6	10
28				Kovuk-Kuru Çeşme Mevk	9/c-d	1	7,8	14	12	26
29				Könüf	9/a	0	1,8	11	7	18
30	Sarıharman	14	326	Mamel (Köklü)	9/c-d	1	3,7	11	15	26
31				Çayırılı	9/c-d	1	3,9	10	11	21
32	TOPLAM	75	3409					303	324	627

SIRA	MERKEZ OKULUN ADI	MERKEZ OKULUN DERSLİK SAYISI	MERKEZ OKULUN ÖĞRENCİ SAYISI	TAŞINAN OKULUN ADI	TAŞINAN OKULUN/ YERLEŞİM ALANIN ÖZELLİKLERİ			TAŞININ ÖĞRENCİ SAYISI ERKEK		
					Yönetmeliğin Hangi Maddesine Göre Taşındığı	Derslik Sayısı	Merkez Okula Uzaklığı	KIZ	ERKEK	TOPLAM
1	TOKİ	24	450	Petrol Mah.Toybelan	9/d	2	3,5	47	39	86
2				Uğurlu-Kayaönü 1.ve 2.kademe	9/c-d	1	12	15	12	27
3	Y.Konak İ.Ö.O.	8	167	Karaçalı-İncirdere	9/a	0	4,6	4	6	10
4				Kurtderesi	9/a	0	8,9	14	15	29
5				Çimenke	9/d	1	4,5	10	5	15
6				Keşişevler-Handere	9/a	0	8,7	14	8	22
Toplam		32	617	TOPLAM				104	85	189
Genel Toplam		271	8255	GENEL TOPLAM				1264	1251	2515

Kaynak: www.adiyaman.meb.gov.tr).

Yukarıda verilen tablolar incelendiğinde; Adıyaman merkez ile merkez ilçede toplam taşıma merkezi kabul edilmiş okul sayısı yirmi üçtür. Taşınan köy veya köy altı (mezra) yerleşim alanlarının sayısı ise doksan dokuzdur.

Adıyaman merkez ve merkez ilçede, taşıma merkezi okullarında toplam 8255 öğrenci öğrenim görmektedir. Bunun 5740'ı merkez okulların bulunduğu yerleşim alanlardaki öğrenciler, geri kalan 2515 öğrenci ise taşınmalı eğitimle merkez okullara günü birlik taşınan öğrencilerdir.

Toplam taşınan öğrenci sayısı 2515 olmasına karşın, ikili eğitim nedeniyle; Emniyet, Kömür, Kuyulu ve Mehmet Akif İlköğretim Okullarında öğrenim gören 371 öğrenciye öğle yemeği verilmemektedir. Öğle vakitlerinde okulda bulunmalarından dolayı normal eğitim uygulamasının olduğu 19 okulda günü birlik taşınan 2144 öğrenciye öğle yemeği verilmektedir.

Cinsiyetlerine göre bakıldığında taşıma kapsamında günü birlik taşınan toplam kız öğrenci sayısı 1264, erkek öğrenci sayısı ise 1251 olmak üzere toplam öğrenci sayısı 2515'tir.

İkili eğitim yapılan taşıma merkezi okul sayısı dördütdür. İkili eğitim yapılan okullardaki derslik sayısı elli beş, toplam öğrenci sayısı üç bin dört yüz yetmiş ikidir. Bu okullarda aynı derslikler bir günde hem sabah grubu hem de öğle grubu öğrencileri tarafından kullanılmaktadır. Her defasında bir derslikte ortalama otuz iki öğrenci öğrenim görmektedir. Bu okullarda normal eğitim yapıldığı düşünülürse derslik başına altmış dört öğrenci düşeceği ortaya çıkmaktadır.

Normal eğitimin yapıldığı okul sayısı on dokuzdur. Bu okullarda öğrenim gören toplam öğrenci sayısı dört bin yedi yüz seksen üçtür. Toplam derslik sayısının iki yüz on altı olduğu belirlenmiştir. Normal eğitim yapılan okullarda her derslikte ortalama yirmi iki kişi eğitim görmektedir. İkili eğitim yapılan okullarda öğrenim şekline rağmen, derslik başına düşen öğrenci sayısının normal eğitim yapılan okullara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Belirtilen 2008–2009 eğitim- öğretim yılı için toplam yüz yetmiş dokuz araç öğrenci taşıma için uygun görülmüştür. Araç başına ortalama on dört öğrencinin düştüğü tespit edilmiştir.

Taşınmalı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği 9. maddesinin a bendine göre taşınan yerleşim alanları sayısı on altıdır. (9/a maddesine göre; yerleşim alanında okulun bulunmamasından dolayı tüm öğrencilerin, yani 1 ile 8 arası tüm sınıfların taşıma kapsamına alınması).

Yönetmeliğin 9 maddesinin b bendine göre taşınan alanların sayısı beştir. (9/b maddesine göre; doğal afet ve başka nedenlerle okul binasının kullanılamayacak derecede hasarlı olması, ilgili yönetmelik maddesine göre 1 ile 8. sınıf öğrencilerinin taşımaya alınması)

Taşınmalı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin 9. maddesinin c ve d maddelerine göre taşınan yerleşim alanlarının sayısı yetmiş sekizdir. (9/c maddesine göre 1, 2, ve 3. sınıflarda toplam öğrenci sayısının ondan az olması 9/d ise yerleşim birimindeki ilköğretim okulunda 4'üncü, 5'inci, 6'ncı, 7'nci ve 8'inci sınıflar için

yeterli sayıda derslik bulunmaması ve bu sınıflardaki toplam öğrenci sayısının 60'tan az olması).

Taşınmalı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 9. maddesinin c bendine göre yerleşim biriminde öğrenci sayısı 10'dan az değilse okulun kapanmamasını, eğitim-öğretime tek öğretmenle dahi olsa devam edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Başka bir ifadeyle ilköğretimin ilk üç sınıfının birleştirilmiş sınıfta eğitim görmesini; 4.-8. arası sınıf öğrencilerinin müstakil sınıfların bulunduğu taşınmalı ilköğretim okullarına taşınmasını, öğrenimlerinin kalan kısmını bu sınıflarda tamamlaması gerektiğini belirtmektedir. Oysa ilköğretimde öğrencilerin başarı seviyesine etkisi itibarıyla ilk üç veya beş sınıfının birleştirilmiş sınıflarda değil de bağımsız -müstakil- sınıflarda öğrenim görmesi oldukça önemlidir.

Bu öğrencilerin birçoğunun anasınıfına gitmeden ilköğretime başladıkları, bu durumun öğrencilerin başarısında ciddi bir eksiklik meydana getirdiği bilinen bir gerçektir. İlk üç sınıfı bu şekilde birleştirilmiş sınıflarda tamamlayan öğrencilerle, taşıma merkezlerinde ve diğer okullarda bağımsız sınıflarda öğrenim gören öğrenciler arasında eğitim seviyesi itibarıyla büyük farklılıklar meydana gelmektedir.

Öğretmenin bir ders süresi olan 40 dakikayı bir sınıfa ayıracağı yerde, birden fazla sınıfın aynı dersliği paylaşması nedeniyle, 40 dakikayı çoğu zaman iki veya üçe bölmek zorunda kalmaktadır. Bu nedenle birleştirilmiş sınıflarda öğretmenin sınıflara ayırdığı zaman, müstakil sınıflara ayırdığı zamana oranla kat kat azalmaktadır. Sınıflara ayrılan zamanın azalmasına paralel olarak öğrenci başarı seviyesi de düşmektedir.

Taşınmalı ilköğretim okullarında eğitim seviyesinin yükseltilmesi için tüm birleştirilmiş sınıflı okulların kapatılarak birinci sınıftan itibaren öğrencilerin taşıma merkezi okullarda bağımsız sınıflarda eğitim görmelerinin sağlanması gerekir. Eğitimde fırsat ve olanak eşitliği açısından konu ele alındığında birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin mağduriyetinin bu şekilde giderilebileceği görülmektedir.

Öğrencisi taşınan yerleşim alanlarının taşıma merkezi okullara ortalama uzaklığı 6,63 km olarak belirlenmiştir.

En kısa mesafenin Pınaryayla- Könüf arası 1,8 km, en uzun mesafenin ise 13 km ile Paşamezrası- Altınşehir İlköğretim Okulları arası olduğu tespit edilmiştir.

3.5.8. Adıyaman Merkez ve Merkez İlçe Taşıma Merkezi Okullarda Öğretmen ve Diğer Personel Durumu

Tablo 9’da taşıma merkezi yirmi üç ilköğretim okulunun öğretmen, memur ve hizmetli norm kadroların sayısal verileri gösterilmiştir. Bu normlardan kaçının dolu ve kaçının münhal olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 9: Taşıma Merkezi Okullarda Öğretmen, Memur ve Hizmetli Durumu

	TÜRKÇE		MATEMATİK		FEN VE TEKNOLOJİ		SOSYAL BİLGİLER		YABANCI DİL		DİN K. AH. B.		GÖR. SAN.		MÜZİK		BED. EĞ.		TEK. TAS.		REHBER.		MEMUR		HİZMETLİ	
OKUL ADI (ilköğretim okulları)	Norm	Mevcut	Norm	Mevcut	Norm	Mevcut	Norm	Mevcut	Norm	Mevcut	Norm	Mevcut	Norm	Mevcut	Norm	Mevcut	Norm	Mevcut	Norm	Mevcut	Norm	Mevcut	Norm	Mevcut	Norm	Mevcut
AKPINAR	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1	-	1	-
ALTINŞEHİR	3	3	3	3	3	3	2	2	4	4	2	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	4	2
ATAKENT	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	-	-	-	1	-	1	-
BAĞPINAR	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-
BOZHÖYÜK	1	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1	-	1	-
BÖRGENEK	2	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	-	1	1	1	-	1	1	1	-	1	-
ÇEMBERLİ TAŞ	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	1	-	1	-
DARDAĞAN	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-
EMNİYET	3	3	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	-	2	2
ELMACI K	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	1	-	1	-
GÜMÜŞ KAYA	2	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	-	1	-	1	1	1	-	1	-	1	-	1	-
HACIHALİL	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	1	1	1	1	-	-	1	-	1	-
KÜÇÜK HAŞANCIK	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	-	1	1	1	-	2	2
KAŞKÖY	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-
KUYUCAK	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-
KUYULU	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	1	-
KÖMÜR	2	2	2	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	-	1	-	1	1	1	1	1	1	1	-	2	2
Mehmet Akif ERSOY	4	4	3	3	3	3	2	2	4	4	2	1	1	1	1	-	2	2	3	1	2	2	1	1	2	2
MİMAR SİNAN	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	1	-	1	-	1	1	1	-	1	1	1	1	2	2
PINAR YAYLA	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	1	-	1	-	1	-	1	1	1	-	-	-	1	-	1	-
SARI HARMAN	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-
TOKİ	2	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	-	2	2
YAYLA KONAK	1	-	1	1	1	1	1	1	1	-	1	-	1	-	1	-	1	1	1	-	-	-	1	-	1	-

Kaynak: www.adiyaman.meb.gov.tr

Taşıma merkezi ilköğretim okullarında sınıf öğretmenliği alanında ciddi bir eksiklik olmadığından bu alanla ilgili bilgi verme gereği duyulmamıştır. 2007-2008 döneminde bu yana birleştirilmiş sınıf uygulamasına son verilmeye çalışıldığından kapatılan okullardaki sınıf öğretmenleri, ihtiyaç duyulan boş kadrolara atanmakta, bu nedenle son dönemlerde Adıyaman il ve merkez ilçede sınıf öğretmenleri alanında boş kadro durumu bulunmamaktadır.

Tablo 9 incelendiğinde; toplam taşıma merkezi okul sayısı yirmi üç; okullardaki toplam norm sayısı üç yüz yirmi sekizdir. Üç yüz yirmi sekiz normun iki yüz otuzunda personel bulunmaktadır. Doksan sekiz norm münhal durumdadır. İki yüz yetmiş üç öğretmen normundan, iki yüz on üç norm dolu, altmış öğretmen normunun ise boş olduğu tespit edilmiştir. Elli beş memur ve hizmetli normu bulunmaktadır. Memur normunun altısında, hizmetli normunun da ancak on dördünde personel bulunmaktadır.

Ders bazında norm durumuna bakıldığında; Börgenek İlköğretim Okulu'nda Türkçe normunun iki, ama normun biri, Yaylakonak İlköğretim Okul'unda Türkçe norm kadrosu bir, bu kadronun da boş olduğu görülmüştür. Diğer okullardaki normlarda öğretmen olduğu belirlenmiştir.

Matematik dersi normunun tüm taşıma merkezi okullarda dolu olduğu ve bu alanda öğretmensiz okul ve boş normun olmadığı verilen tablodan anlaşılmaktadır.

Fen ve Teknoloji norm kadrosunun Akpınar İlköğretim Okulu'nda bir ve bunun da münhal olduğu, kalan yirmi iki okulda normların boş olmadığı belirlenmiştir.

Sosyal Bilgiler dersi, ilköğretim sekizinci sınıfta okutulan İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından okutulmaktadır. Tabloya göre bir okulda (Bozhöyük İlköğretim Okulu) ilgili dersin normu boş, geri kalan yirmi iki okulun normu dolu bulunmaktadır.

Emniyet İlköğretim, Elmacık İlköğretim, Pınaryayla ve Yaylakonak İlköğretim Okulları'nda İngilizce dersi normu münhal durumdadır.

Çemberlitaş İlköğretim, Elmacık İlköğretim, Mimar Sinan İlköğretim, Pıncıyayla İlköğretim ve Yayalakonak İlköğretim okullarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi norm sayısı bir; ancak bu kadrolarda öğretmen bulunmamaktadır.

Görsel Sanatlar dersinin toplam on dört, müzik dersinin normunun on dokuz okulda münhal olduğu tespit edilmiştir. Beden eğitimi dersinin normunun da beş okulda öğretmensiz olduğu görülmektedir.

Teknoloji ve Tasarım derslerinin normu on altı okulda öğretmensiz, geri kalan sekiz okulda ise belirlenmiş kadro kadar öğretmenin görevlendirildiği verilen tablodan anlaşılmaktadır.

Tablo incelendiğinde yirmi üç okulun yalnızca yedisine hizmetli atanmışken, on altı okulda ise hizmetli görevlendirilmemiştir. Yine yirmi okulda memur bulunmamaktadır. Yalnızca üç okulda memur çalıştığı tablodan anlaşılmaktadır.

Taşıma kapsamındaki öğrencilerin doğal olarak uyum sorunları yaşadıkları ve bu sorunları kısa sürede atlatmaları için rehber öğretmenlere ihtiyaç duydukları; ancak halen birçok okulda rehber öğretmen kadrosunun boş olduğu görülmektedir. Yalnızca dokuz ilköğretim okulunda rehber öğretmenin çalıştığı, diğer okullarda ise haftada bir kez görevlendirme ile rehber öğretmenlerin taşıma merkezi okullara gittikleri tespit edilmiştir. Rehber öğretmenlerin taşıma merkezi okullarında hafta boyunca biriken sorunları bir günde çözmede yetersiz kaldıklarını da belirtmek gerekir.

Münhal bulunan branş dersleri ya başka branşlardaki öğretmenlerle ya da ek ders ücreti karşılığı kadrolu olmayan kişilerce verilmektedir. Bu alanlardaki öğretmen eksikliği öğrenci başarı seviyesinin düşük olmasına neden olmaktadır.

Taşıma merkezi okullar cazip hale getirilmediğinden hizmet puanını tamamlayan, meslekte bilgi ve tecrübe kazanmış öğretmenlerin il ve ilçe merkezlerine tayin istedikleri bilinen bir gerçektir. Bu nedenle taşıma merkezi okullarda aday öğretmenlerin yoğunluğu göze çarpmaktadır. Bu durumun taşıma merkezi okulların başarı seviyesini olumsuz etkileyen nedenlerden biri olduğu aşîkârdır.

Tüm eksikliklere rağmen, taşınalı ilköğretim okullarının bir kısmında seviye belirleme sınavlarındaki başarı seviyesinin gayet iyi olduğu 2008- 2009 eğitim-öğretim dönemi SBS sonuçlarına bakıldığında anlaşılmaktadır. Kaşkøy, Durukaynak, ve Kuyucak Bucağı İlköğretim okullarının seviye belirleme sınavlarında başarı sıralamasında üst sıralarda olduğu görölmüştür.

Taşıma merkezi ilköğretim okullarındaki kız-erkek sayıları karşılaştırıldığında önceki dönemlere oranla kız çocuklarının okullaşma oranlarında yükselme olduğu konuyla ilgili daha önce yapılmış araştırmalardan elde edilebilmektedir. Okula gitmeyen kız çocukların sayısının daha önceki dönemlere oranla çok az olduğu belirlenmiştir.

Her köy veya mezrada ikamet eden en az bir kişinin taşımacılık yaptığı düşünölürse, taşınalı eğitimin işsizlik açısından da olumlu bir gelişme olduğunu ifade etmekte yarar vardır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR, ÖNERİLER VE SONUÇ

Son bölüm olan dördüncü bölümde çalışmanın üçüncü kısmında elde edilen veriler doğrultusunda bulgular, öneriler ve sonuç kısmı açıklanmaya çalışılmıştır.

4.1. BULGULAR

B.1. Taşıma merkezi okullarda yemekhane sorunu bulunmaktadır. Toplam yirmi üç okul içinde yalnızca on bir okulda yemekhane sorunu giderilmiştir. Geri kalan on iki okulda ise yemekhane bulunmamaktadır.

B.2. Taşıma merkezi okulların birçoğunda kütüphane bulunmamaktadır. Araştırma konusu olan yirmi üç okuldan ancak on birinde kütüphane mevcuttur.

B.3. Taşıma merkezi okulların birçoğunda yeteri kadar spor alanları bulunmamaktadır. Kapalı spor alanına sahip taşıma merkezi okula rastlanmamıştır.

B.4. Taşıma merkezi okullarda derslik yetersizliği mevcuttur ve bu nedenle dört okulda ikili eğitim yapılmaktadır. Derslik yetersizliği nedeniyle üçüncü sınıftan itibaren taşımaya alınması gereken yerleşim alanlarının öğrencileri beşinci sınıftan sonra taşıma kapsamına alındığı belirlenmiştir.

B.5. Taşıma merkezi okulların dokuzunda kaloriferli, on dört okulun ısınma şeklinin sobalı olduğu tespit edilmiştir.

B.6. Birleştirilmiş sınıflı okullardan taşınan öğrenci oranı oldukça yüksektir. Yetmiş sekiz yerleşim alanından birleştirilmiş sınıf çıkışlı öğrenciler taşıma merkezi okullara taşınmaktadır. Ancak yirmi bir yerleşim biriminin tüm öğrencileri taşıma kapsamına alınmış bulunmaktadır.

B.7. Taşıma merkezi okullarda branş öğretmenleri alanında eksiklikler mevcuttur. Toplam branş öğretmen normu 273'tür. Bu normların 213'ünde öğretmen bulunmakta, 98 norm ise münhaldır.

B.8. Taşıma merkezi okullardan yalnızca dördünde memur, yedisinde hizmetli bulunmaktadır. On dokuzunda memur, on altısında da hizmetli açığı bulunmaktadır.

B.9. Taşıma sistemi içerisinde normal eğitim yapan on dokuz okulda öğrencilere öğle yemeği verilmektedir. İkili eğitim uygulaması yapılan dört okulda ise taşınan öğrencilere yemek verilmemektedir.

4.2. ÖNERİLER

Ö.1.1. Taşıma merkezi tüm okulların yemekhane sorunları giderilmelidir. Öğrencilerin rahat yemek yemeleri için yemekhanelerin mevsim özelliklerine göre ısı durumu ayarlanmalıdır. Yemekhanede çalışan görevlilerin belirlenmiş ölçütleri taşıyıp taşımadıklarına dikkat edilmeli, yemekhanelerin hijyenik olup olmadığının denetimi sıkı bir şekilde yapılmalıdır.

Ö.1.2. Kırsal kesimde yaşadıkları göz önünde bulundurulduğunda, düzenli beslenme alışkanlığı bulunmayan ve maddi olanaklar açısından yeterli gelire sahip olmayan, çoğu kez kahvaltı bile yapmadan ya da yapamadan okula gelen bu ailelerin çocuklarına öğle yemekleri ile birlikte “ara öğün” olarak “beslenme saatlerinde” de yemek verilmelidir.

Ö.1.3. Taşınalı eğitim nedeniyle günü birlik taşınan tüm öğrencilere, normal eğitim yapılan okullardaki gibi ikili eğitimin yapıldığı okullarda da öğrenim gören öğrencilere öğle yemeği verilmelidir.

Ö.1.4. Merkez köyün öğrencilerinin de okulda yemek yemeleri sağlanmaya çalışılmalıdır.

Ö.2.1. Taşınan öğrencilerin ödev ve araştırma yapmalarına katkı sağlayacak, kitap ve diğer dokümanlarla zenginleştirilmiş okul kütüphaneleri kurulmalıdır. Taşıma merkezi okulların öğrenci mevcutlarına ve kitap sayısına bakılmaksızın kütüphanelere görevli atanması sağlanmalıdır. Kütüphanede mevcut müfredatla ilgili kaynakların olmasına özen gösterilmelidir.

Ö.2.2. Okul kütüphaneleri çeşitli sosyal ve kültürel faaliyetlerin yürütülebileceği şekilde düzenlenmelidir. Kütüphaneler; şiir ve kompozisyon yarışmalarının yapıldığı, araştırma, arama ve tarama yöntemlerinin yapılabildiği, öğrencilerin kültürel yaşama katılımlarının sağlandığı yerler olarak açık tutulmalıdır.

Ö.3. Taşıma merkezi okullarda kapalı spor alanları dâhil tüm spor alanlarının (basketbol, voleybol, hentbol ve futbol) oluşturulması sağlanmalıdır. Bahçelerde öğrencilerin fiziksel gelişimlerine katkıda bulunabilecek ders dışı zamanlarını geçirebilecek uygunlukta araçlar ve oyuncaklar bulundurulmalıdır. Alanların

oluşturulmasıyla il veya ilçe milli eğitim müdürlükleri bizzat ilgilenmelidir. Bu alanların meydana getirilmesinde daha çok okul müdürlerinin kişisel çabaları sonucunda sağlandığı bilinmektedir.

Ö.4. Taşıma merkezi okulların ikili eğitim sisteminden kurtarılması için yeteri kadar derslik yapılmalı, bunun yanında fen ve teknoloji laboratuvarı, bilgisayar laboratuvarı, görsel sanatlar atölyesi, beden eğitimi salonu, müzik sınıfı, İngilizce sınıfı, matematik sınıfı vb. oluşturulmalıdır. Branş dersliklerinde branşlara ait kitap, doküman, araç gereç, televizyon, VCD ve bilgisayar bulundurulmalıdır. Branş dersliklerinde ders öğretmeni ve öğrencilerin kullanımına hazır internet bağlantısı sağlanmalıdır.

Ö.5. Sağlıklı eğitim- öğretim faaliyetinin gerçekleşmesi açısından tüm okulların ısınma şeklinin kaloriferli olması sağlanmalıdır. Okullara yeteri kadar yakıt sağlanmalı, herhangi bir olumsuzluğun yaşanmaması için sertifikalı, alanında yeterli tecrübeye sahip kişiler görevlendirilmelidir.

Ö.6.1. Eğitimde fırsat ve imkân eşitliği açısından tüm birleştirilmiş sınıflı okulların kapatılarak bu yerlerdeki öğrencilerin bağımsız, müstakil taşıma merkezi okulların sınıflarında eğitim ve öğretim görmeleri sağlanmalıdır.

Ö.6.2. Taşınmalı öğrencilerin, kent merkezlerindeki dershanelere gitme olanaklarının çok kısıtlı olduğu bilinmektedir. Bursluluk ve SBS sınavlarında başarı seviyelerinin iyileştirilmesi için okullarda sınavlara yönelik kurs açılması özendirilmelidir. Dershane ve etüt merkezlerine gitme olanağından yoksun öğrencilere bu uygulamayla fırsat ve imkân eşitliği açısından da önemli bir adım atılmış olacaktır. Milli eğitim müdürlükleri aracılığıyla açılacak kursların denetimi etkin bir şekilde yapılmalıdır.

Ö.7.1. Münhal bulunan branş dersler başka branşlardaki öğretmenlerle veya ek ders ücreti karşılığı kadrolu olmayan kişilerce verilmesi uygulamalarına son verilerek okulların öğretmen açığı derhal giderilmelidir.

Ö.7. 2. Taşınmalı öğrencilerin okula ve çevreye uyumlarını sağlamak amacıyla okullarda rehberlik servisi açılmalıdır. Okulların açıldığı ilk günlerde birçok

öğrencinin çevresiyle uyum sorunu yaşaması doğal bir süreçtir. Bu sürecin kısa sürede sona erdirilmesi açısından rehberlik servisi oldukça önemlidir.

Ö.7. 3. Taşıma merkezi okullara eğitimli personel verilmeli, mevcut personel konuyla ilgili özel eğitimden geçirilmelidir. Öğretmenler hizmet öncesi ve hizmet içi faaliyetleriyle desteklenmelidir. Taşımalı ilköğretim öğretmenleri, bu okullarda karşılaşılabilecek sorunlar hakkında bilgilendirilmelidir.

Ö.7. 4. Taşıma merkezlerinde öğretmenliğin çekici hale getirilmesine çalışılmalı, öğretmenlerin çalışma şartlarının, yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve dengeli öğretmen dağılımının sağlanması yoluna gidilmelidir.

Ö.7. 5. Taşıma merkezi ilköğretim okullarında çocuk sağlığı ve ilk yardım konularında tecrübeli doktor, sağlık memuru ve hemşire görevlendirilmelidir. Okullarda her iş günü olmasa da haftada bir kez gerekli görüldüğü takdirde öğrencilerin sağlık taramasının yapılması sağlanmalı, öğrencilerin sağlık kartlarının tutularak sağlık kontrolleri düzenli yapılmalıdır. Sonuçlar hakkında veli ve öğretmenler bilgilendirilmelidir.

Ö.8. Taşıma merkezi okulların memur ve hizmetli alanındaki eksiklikler giderilmelidir.

4.3.SONUÇ

Türkiye'nin eğitim sistemindeki sorunları çözmek, eğitimin niteliğini arttırmak, çağdaşlaşmasını gerçekleştirmek ve ülkemizde çağ nüfusunun tamamının okullaşmasını sağlamak için birtakım tedbirler alınmaktadır.

Çağ nüfusunun en iyi şekilde, anayasanın fırsat ve imkân eşitliği ilkesine dayalı olarak eğitilebilmesi için Türkiye'de taşınalı eğitim uygulaması başlatılmıştır.

Kesintisiz sekiz yıllık ilköğretim uygulamasının başarılı bir şekilde gerçekleşmesi nedeniyle yürütülen taşınalı eğitimin bu koşullar altında alternatifinin bulunmadığı görülmektedir. Taşınalı eğitimin eğitim ve öğretime katkısı oldukça önemlidir. Taşınalı sistemin uygulanmasıyla, ilköğretim düzeyinde okullaşma oranının arttığı, eğitimde maliyetlerin düştüğü, kalitenin yükseldiği yapılan araştırmalar ortaya çıkarmıştır.

Ülkemizde, dağınık yerleşim alanlarının olması, birçok yerleşim biriminde nüfusun az olması, buralara ilköğretim okullarının açılmasını zorlaştırmaktadır. Bu alanlardaki öğrencileri birleştirilmiş sınıf uygulamalarından kurtararak, onlara müstakil sınıflarda daha iyi bir eğitim- öğretim olanağı vermek amacıyla "taşınalı ilköğretim uygulaması" gerçekleştirilmiştir. İlköğretimin kesintisiz sekiz yıl zorunlu olmasıyla taşınalı ilköğretimin önemi daha da artmıştır. Türkiye; ekonomik ve sosyo- kültürel yapısı gereği taşınalı eğitim alanında eksiklik ve aksaklıklar yaşanmaktadır.

Yukarıda bahsedilen yararlarına rağmen taşınalı eğitimde hala ciddi sorunların mevcudiyeti olduğu da bir gerçektir. Derslik, yemekhane, oyun alanları, personel, yeteri kadar araç ve gerecin temin edilmemesi bu okullarda meydana gelecek olumlu gelişmeleri engellemektedir. Taşıma merkezlerinin belirtilen sorunlarının giderilmesiyle bu okullardaki eğitim kalitesinin çok daha yükseleceği muhakkaktır.

Bu çalışmada yer alan taşıma merkezi ilköğretim okullarındaki uygulamalarda alan tarama modeli ile karşılaşılan sorunlar belirlenmiştir. Tespit edilen sorunlara ilişkin de çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Çalışma sonucunda halen bazı okullarda fiziki alt yapı (derslik, yemekhane, kütüphane, vb) yetersizliklerin olduğu ortaya konulmuştur.

1997–1998 öğretim yılından bu yana uygulanmasına karşın taşıma merkezi okullarda yeteri kadar öğretmen ve diğer personelin atanmadığı belirlenmiştir. Özellikle branş öğretmenleri, memur ve hizmetli alanında kurumların ihtiyaç duydukları kadar atama yapılmadığı görülmüştür.

Fırsat ve olanak eşitliği açısından birleştirilmiş sınıf uygulamasının yanlış bir uygulama olduğu tespit edilmesine karşın birleştirilmiş sınıflı okullardan taşıma merkezi okullara taşınan öğrenci oranının oldukça yüksek olduğu araştırmayla belirlenen konulardan biridir.

Taşınmalı ilköğretim okullarında görev yapan öğretmen ve yöneticilerin mevzuattan kaynaklanan, diğer okullarda bulunmayan, ek görevlerden dolayı maaş veya ek dersler açısından farklı bir uygulamaya tabi tutulmaları yerinde bir karar olacaktır. Öğrencilerin güvenli taşınmasının yanında okulda yemek yemeleri, öğrencilerin sayılarak imza karşılığı teslim alınması, son dersten sonra ise sayılarak imza karşılığı taşıma araçlarına bindirilmesi ve ders boyunca okuldaki güvenliklerinin sağlanması ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması okul yönetimlerinin sorumluluğundadır.

Taşınmalı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin (madde 14) “Merkez İlköğretim Okulu Müdürünün Görevleri” bölümünde 14 maddelik ek görev belirtilmiştir. Bu okullarda çalışanlara dönük bu yönden ücretlerine yapılacak bir iyileştirme, öğretmen ve idarecilerin çalışmaları üzerinde olumlu etkilerinin olacağı kuşkusuzdur.

Sayısal veriler incelendiğinde birleştirilmiş sınıflarda okuyan öğrencilerin sayısının halen oldukça yüksek olduğu belirlenmiştir. Taşınmalı eğitimin temelini adeta birleştirilmiş sınıfların oluşturduğu görülmektedir. Sayılara bakıldığında on yedi okulda ya 1. sınıftan 3. sınıfa kadar, ya da 1.sınıftan 5.sınıfa kadar öğrenciler birleştirilmiş sınıflı okullarda okuduktan sonra taşıma kapsamına alınarak 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda öğrenim görmeleri sağlanmaktadır.

Birinci sınıftan beşinci sınıfa kadar birleştirilmiş sınıflarda eğitim gören öğrencilerle, beşinci sınıfa kadar bağımsız (müstakil) sınıflarda eğitim alan; daha sonra altıncı sınıfta aynı şubede eğitim görmeye başlayan öğrenciler arasında ciddi seviye farkının oluşacağı muhakkaktır.

Öğle yemeğinden sonra öğrenciler denetimsiz kalmaktadır; bununla ilgili kanun ve yönetmeliklerde herhangi bir düzenleme de bulunmamaktadır. Öğle arası öğretmenlerin kendi ihtiyaçlarını karşılamak için okuldan uzaklaştıkları, bunun sonucunda denetimsiz kalan öğrenciler arasında olumsuz davranışların meydana geldiğini belirtmekte yarar vardır.

KAYNAKÇA

- Akça, Şafak (2002), “**Ailelerin İlköğretim Kademesinde Yaptıkları Eğitim Harcamaları**”.Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Alkan, Ahmet Turan (2002), Taşımali İlköğretim ve Öğrenci Sorunları, **Bilim ve Aklın Aydınlightında, Eğitim Dergisi**, Ocak, Sayı 3, Sayfa. 10–11.
- Alıcıgüzel, İzzettin (1979), **İlk ve Orta Dereceli Okullarda Öğretim (Genel Öğretim Bilgisi)**, İstanbul.
- Altunsaray, Abdullah (1996), **Taşımali İlköğretim Uygulamasının Değerlendirilmesi (Balıkesir Örneği)**, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Balıkesir.
- Arı, Asım (2002), “ Normal, Taşımali Ve Yatılı İlköğretim Okullarının Karşılaştırılması “ **Milli Eğitim Dergisi** 153- 154, Kış Bahar Sayısı, sayfa 169- 179.
- Başaran, İ.Ethem (1982), **Temel Eğitim Ve Yönetimi**, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Başaran, İ. ETHEM (1988), **Eğitim Yönetimi**, Ankara: İkinci Bası.
- Boğuşlu, Vildan (2007), **Taşımali Sistemin İlköğretim Öğrencilerinin Fen Başarılarına Bilişsel, Duyuşsal Ve Psiko-Motor Davranış Açısından Etkisi**, Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Kars.
- Büyükboyacı, Savaş (1998), **Taşımali İlköğretim Ve Sorunlar: Çanakkale İli Örneği**, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

- Büyükkaragöz, Savaş ve Şahin, H. (1995), “Taşımali İlköğretim Uygulamaları”,
Eğitim ve Bilim Dergisi Cilt 19; Sayfa 38- 45.
- Cankurtaran, Ş, Nuray (2007), “**Türkiye’de Taşımali Eğitim**” Yüksek Lisans Tezi,
Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- DİE. **1990 Genel Nüfus Sayımı: İdari Bölünüş**. Ankara, 1991.
- Erden, Münire (1998), **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, Alkım Yayınları, Ankara.
- Erden, Münire (2007), **Eğitim Bilimlerine Giriş**, Arkadaş Yayınları, Ankara.
- Fowler, C.F. **The Mobile İn Central Queensland Priority Area Program
Evealuation**. Serie Report. No:4 Australia,1979.
- Işık, H, Maya, İ. Ekim (2003), Taşımali İlköğretim Uygulaması Ve Bu Uygulamaya
Son Verilmesiyle İlgili Veli Görüşleri, **Kastamonu Eğitim Dergisi**,
Cilt:11, No: 2, Sayfa. 285- 296.
- Kabadayı, R. (1992), “Samsun’da Çeşitli Liselere Yönelmede Rol Oynayan Sosyo-
Ekonomik Ve Eğitsel Etmenler.” **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim
Fakültesi Dergisi**, Cilt 6, Sayfa. 22- 28.
- Kabaş, Nuray (2006), **Taşımali İlköğretim Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar
(Bolu İli Örneği)**, Yüksek Lisans Tezi, Abant izzet Baysal Üniversitesi,
Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Karakütük, Meliha (1997), **Taşımali İlköğretim Uygulamaları ve Karşılaşıla
Sorunlar**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Eğitim Ekonomisi ve Planlaması Anabilim Dalı, Ankara.
- Kavak, Yüksel (1997), **Dünyada ve Türkiye’de İlköğretim**, Pegem Yayınları,
Ankara.

Kavak, Yüksel (1998), “Zorunlu Eğitimde Evrensel Görünüm,” **Eğitim ve Bilim**, cilt:2, sayı:107, Sayfa 18- 21.

Kaya, Yahya Kemal (1977), **İnsan Yetiştirme Düzenimiz**. (Geliştirilmiş İkinci Baskı), Nüve Matbaası. Ankara.

Kaya, Yahya Kemal (1993), **İnsan Yetiştirme Düzenimize Yeni Bir Bakış, Eğitimde Model Arayışı**, Bilim Yayınları, Ankara.

Kefeli, Serpil (2005) **İlköğretim Uygulamalarının Değerlendirilmesi: Normal, Yatılı Ve Taşımali İlköğretim Okullarının Karşılaştırılması (Mudurnu İlçesi Örneği)**, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Kılıç, E. Doğan, Tanman, Serkan (2009). İlköğretim Okullarında Eğitimde Fırsat Eşitsizliği, **Bilim, Eğitim ve Düşünce dergisi**, Cilt 9, Sayı 2, Sayfa 2–5.

Koçak, Şemseddin (2003), **Neden Taşımali Eğitim** [www.cu.edu. tr/insanlar/semeddin/ neden taşımali eğitim](http://www.cu.edu.tr/insanlar/semeddin/neden_tasimali_egitim).

Kumbaracıbaşı, Onur, Soral, E. (1978). **Ekonomiye Giriş**, EM- AŞ OFSET Yayınları, Ankara.

MEB. “**Milli Eğitim Temel Kanunu**” (14.6.1973 tarih, 1739 SK), **Resmi Gazete**, 21226, (12 Mayıs 1992).

MEB. “**İlköğretim ve Eğitim Kanunu**” , (12.1.1961 tarih ve 222 SK.), **Resmi Gazete**, 10705, (21 Kasım 2003).

MEB, “**Taşımali İlköğretim Yönetmeliği**”, 15.4.2000, **Resmi Gazete**, 24021, Tebliğler Dergisi, Mayıs 2000/2512.

MEB,” **İlköğretim Kurumları Yönetmeliği**”, 27.8. 2003, **Resmi Gazete** 25212, Tebliğler Dergisi, Kasım 2003/ 2554.

MEB **Tebliğler Dergisi**, 2573: 2005.

MEB. **Tebliğler Dergisi**, 522: 1983.

Recepoğlu, Ergün (2009). Taşımali İlköğretim Uygulaması Ve Karşılaşılan Sorunlar: Kastamonu İli Örneği, Mayıs 2009, Cilt:17, No:2 **Kastamonu Eğitim Dergisi**, Sayfa 428- 445.

Resmi Gazete “**Türkiye Cumhuriyeti Anayasası**. (07.11.1982 tarih, 2709 Sayılı Kanun)”. Sayı:17863, 09 Kasım 1982). **Resmi Gazete**, **13.05.2010/27580**.

SHEÇEK, **Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü** 2005/03 Sayılı Genelge 31 Mart 2005.

Sönmez, Veysel (1986), **Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı**, Ankara.

Tekışık, H.Hüsnü. (1968), **Birleştirilmiş Sınıflı Köy İlkokullarında Öğretim**, Rehber Yayınevi, Ankara.

Tezcan, Mehmet (1981), **Eğitim Sosyolojisine Giriş** Ankara 1981,

Öztürk, Turgut (1980), **İlkokul Programının Birleştirilmiş Sınıflarda Uygulanmasında Ortaya Çıkan Sorunlar**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi.

Türkoğlu, Adil (1998), **Karşılaştırmalı Eğitim**, Çukurova Üniversitesi Basımevi, Adana.

Yalçın, Kasım Yasin (2006), **Yerleşik Ve Taşımali Eğitim Yapan İlköğretim Okullarındaki Öğrencilerin Toplumsallaşmasında Beden Eğitimi Ve Sporun Önemi “KÜTAHYA İLİ ÖRNEĞİ”** Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Kütahya.

YARARLANILAN İNTERNET SİTELERİ

[www.adiyaman.meb.gov.tr.istatistik/istatistik.asp](http://www.adiyaman.meb.gov.tr/istatistik/istatistik.asp), 10/12/009

<http://earged.meb.gov.tr/urn/umana.htm> Avrupa Ülkelerinde Eğitim Sistemleri.
EARGED 2003–2004, 20/01/2010

<http://adiyaman.meb.gov.tr/index.asp>, 12/10/2009

<http://adiyaman.meb.gov.tr/istatistik/istatistik.asp>, 18/12/2009

(<http://meb.gov.tr/iogm.gov.tr>). Taşımali İlköğretim Şubesi, 07/10/2009